

**Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο
Αθηνών**

**Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής και Δημόσιας Διοίκησης**

Πτυχιακή Εργασία

«Τρομοκρατία: Η περίπτωση του ISIS και τα ΗΕ»

**A.M.:1342201500059
καθηγητής:
Ζησιμόπουλος Ιωάννης**

**Επιβλέπων
Ζερβάκη Αντωνία**

**Αθήνα
2019**

Ευχαριστίες

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτρια του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών και Δημόσιας Διοίκησης, Κα Αντωνία Ζερβάκη, της οποίας η συμβολή και η καθοδήγηση υπήρξε καθοριστική για την ολοκλήρωση της εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω και τους δικούς μου ανθρώπους που με στήριξαν σε όλη τη διαδρομή της συγγραφής.

Περίληψη

Η τρομοκρατία πρόκειται για ένα περίπλοκο φαινόμενο με μακρά παράδοση στην ιστορία του ανθρωπίνου γένους. Τις τελευταίες δεκαετίες αποτέλεσε τη μεγαλύτερη απειλή για τη δομή του διεθνούς συστήματος λόγω της ραγδαίας αύξησης της τεχνολογίας και των μέσων επικοινωνίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001 στην Αμερική, όπου άλλαξαν τον τρόπο σκέψης και δράσης του διεθνοποιημένου συστήματος. Ο πόλεμος κατά της διεθνούς τρομοκρατίας είναι ο δυσκολότερος αγώνας που καλείται ο σύγχρονος πολιτισμένος κόσμος να αντιμετωπίσει. Η νέα «αόρατη» απειλή ελλοχεύει πολλούς κινδύνους για τις κοινές αξίες της ειρήνης, της δικαιοσύνης και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας που μας διακατέχουν. Σκοπός, λοιπόν, της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει τα μέσα και τις τεχνικές που έχει πλέον η ανθρωπότητα στη διάθεση της για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξελίξεις έχει ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών. Σημαντική αναφορά γίνεται και στην περίπτωση του Ισλαμικού Κράτους, καθώς εξελίχθηκε στη μεγαλύτερη απειλή των ημερών μας.

Λέξεις Κλειδιά: Τρομοκρατία, Ισλαμικό Κράτος, Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Αντιτρομοκρατική Στρατηγική, Ισλαμικός Φονταμενταλισμός

«...η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι μόνο σύμφωνη με μία επιτυχημένη αντιτρομοκρατική στρατηγική. Είναι απαραίτητο στοιχείο της...»

-Kofi Annan, 2005 Μαδρίτη-

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	6
----------	---

Μέρος Πρώτο: Το φαινόμενο της Τρομοκρατίας και τα ΗΕ

1.1 Έννοια και πρακτική της τρομοκρατίας	8
1.2 Νομικό πλαίσιο	12
1.3 Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών	23
1.3.1 Συμβούλιο Ασφαλείας	24
1.3.2 Γενική Συνέλευση	30
1.3.3 Γραμματεία	34

Μέρος Δεύτερο: Η περίπτωση του ISIS

2.1 Η γέννηση του Ισλαμικού Φονταμενταλισμού	38
2.2 Η φυσιογνωμία του Ισλαμικού Κράτους	41
2.3 Ισλαμικό Κράτος και Ηνωμένα Έθνη	47

Συμπεράσματα	49
--------------	----

Βιβλιογραφικές πηγές και παραπομπές	50
-------------------------------------	----

Εισαγωγή

Η τρομοκρατία παρά το γεγονός του ότι πρόκειται για ένα ευρέως γνωστό φαινόμενο, αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα ορισμού, λόγω της διαχρονικότητας της στο πέρασμα της ανθρώπινης ιστορίας και ως εκ τούτου της συνεχόμενης εξέλιξης της. Άλλωστε δεν την χαρακτηρίζουν άδικα ως «εννοιολογική μέδουσα» (Δασκαλοπούλου-Λιβαδά 1998, σ. 14), καθώς σε βάθος χρόνου έχει την ικανότητα να μετεξελίσσεται, να μεταβάλλεται και να προσλαμβάνει διαφορετικούς τρόπους έκφρασης με αποτέλεσμα την δυσκολία μελέτης της και καταχώρησης της. Πρόκειται, δηλαδή, για όρο σημασιολογικά έντονα φορτισμένο.

Παρά τις διάφορες εννοιολογικές προσεγγίσεις που της δόθηκαν παρατηρείται ότι μεταξύ των ορισμών της υπάρχει μια κοινή αφετηρία και λογική. Έχει, δηλαδή, στη βάση της έντονα το στοιχείο της εγκληματικής βίας. Επίσης, θύματα της είναι συνήθως στόχοι αμάχων, συγκεκριμένων ή και άνευ διακρίσεων ατόμων. Επιπλέον οι ακραίες εκδηλώσεις της, με διάφορους κοινωνικούς, ιδεολογικούς και πολιτικούς σκοπούς, έχουν ως στόχο την δημιουργία εντυπώσεων αλλά και την αίσθηση τρόμου ως άμεσο αποτέλεσμα της (Δασκαλοπούλου-Λιβαδά 1998, σ. 16). Συγκριτικά, όμως, με άλλες πράξεις βίας δεν έχει νομικά ερείσματα καθώς διαθέτει τους δικούς της κανόνες συμπεριφοράς και δράσης. Για αυτό το λόγο χαρακτηρίζεται ως «η στρατηγική των ανίσχυρων για να αποδυναμώσουν τους ισχυρούς», αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιείται και από τους δυνατούς για να καθυποτάξουν τους αδύναμους (Καραφωτίας 2010, σ. 149).

Μελετώντας σε βάθος τη σημασία της συμπεραίνεται ότι τα ίδια τα συνθετικά της λέξης μας δίνουν έναν σύντομο ορισμό, ο οποίος μας προϊδεάζει για το περιεχόμενο της. Με λίγα λόγια, τρομοκρατία (τρόμος + κράτος) σημαίνει ο φόβος, η βία και η απειλή που προέρχεται είτε από το εσωτερικό του εκάστοτε κράτους με τη μορφή διάφορων μεμονωμένων ομάδων με σκοπό να το πλήξουν, είτε ασκείτε από το ίδιο το κράτος εις βάρος των πολιτών του, μέσω της καταπίεσης και της τυραννίας (Παπαδάτος 1987, σ. 17).

Μέσα από την συγκεκριμένη εργασία θα επιχειρηθεί η αποτύπωση του ιστορικού φαινομένου της τρομοκρατίας, με επίκεντρο την περίπτωση του ISIS. Η εργασία χωρίζεται σε δυο μέρη. Στο πρώτο μέρος γίνεται εκτενής αναφορά στην ιστορική εξέλιξη του όρου και της πρακτικής καθώς και στις διάφορες προσπάθειες οριοθέτησης του πρώτου. Ακόμα, αναλύεται το νομικό πλαίσιο πάνω στο οποίο δομήθηκε η αντιτρομοκρατική δράση των κρατών, μέσα από τις 19 Διεθνείς Συνθήκες που θέσπισε ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών από κοινού με άλλους διεθνείς φορείς. Παραθέτονται, επίσης, οι προσπάθειες των βασικότερων οργάνων του οργανισμού όπου μετά τις αρνητικές επιπτώσεις των γεγονότων της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, ανέλαβαν ενεργότερη δράση για την εξάλειψη των νέων απειλών. Στο δεύτερο μέρος της εργασίας σκιαγραφούνται οι λόγοι εκδήλωσης και εξάπλωσης του Ισλαμικού κράτους, οι επιπτώσεις του στο σύγχρονο κόσμο καθώς και οι προσπάθειες αντιμετώπισης του από τα Ηνωμένα Έθνη.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Το φαινόμενο της τρομοκρατίας και τα ΗΕ

1.1 Έννοια και η πρακτική της Τρομοκρατίας

A. Ιστορική εξέλιξη του όρου

Η τρομοκρατία δεν είναι φαινόμενο των 2 τελευταίων αιώνων. Υπάρχουν μαρτυρίες που κάνουν λόγο για τρομοκρατικές δράσεις ήδη από τον 1^ο αιώνα μ.Χ. στην εποχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Την περίοδο εκείνη, δηλαδή, δρούσαν οι Sicarii, ένα οργανωμένο εβραϊκό θρησκευτικό τάγμα με εξτρεμιστές-εθνικιστές οι οποίοι βάλλονταν κατά της Ρωμαϊκής Αρχής, με δολοφονίες πολιτικών προσώπων και με εξεγέρσεις κατά των κατακτητών (Τσούλος 2005, σ.77). Στα μέσα του 11^{ου} αιώνα έκαναν την εμφάνιση τους οι Ασασίνοι. Πρόκειται για μια ομάδα Ισλαμικών Μουσουλμάνων οι οποίοι μάχονταν κατά των Σελτζούκων Τούρκων για να διατηρήσουν την αυτονομία τους. Συνάμα, αξιοσημείωτη υπήρξε και η δράση της θρησκευτικής οργάνωσης των Θάγκς, μιας ινδουιστικής ομάδας με εκατοντάδες θύματα, στην Βρετανική Ινδία του 18^ο αιώνα (Τσούλος 2005, σ.78-80).

Η επίσημη, όμως, ιστορική καταγραφή της λέξης τρομοκρατίας παρατηρείται για πρώτη φορά στη περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης και συγκεκριμένα στα χρόνια των Ιακωβίνων. Η κυριαρχία του Ροβεσπιέρου (1793/4) χαρακτηρίζεται από έντονη τρομοκρατική δράση τόσο κατά των αντιφρονούντων της επανάστασης όσο και κατά των ίδιων των Γάλλων πολιτών, με έντονη βία, εκτελέσεις και φυλακίσεις. Ο όρος "terrorisme" (Λοβέρδος 2001, σ. 29), όπως χρησιμοποιήθηκε από τον ίδιο τον Ροβεσπιέρο, οι πράξεις του οποίου του έδωσαν αρνητική χροιά, ταυτίστηκε με την εγκληματική δράση, με αποτέλεσμα τη μετέπειτα αρνητική καταγραφή του στο πολιτικό λεξιλόγιο και την αυτούσια διάδοση του και σε άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες.

Στα τέλη του 19^{ου} έως και τα μέσα του 20^{ου} αιώνα παρατηρείται συχνή

χρήση του όρου «τρομοκρατία» και «τρομοκράτης» αλλά με διαφορετική σημασία από την αντίστοιχη των Ιακωβίνων. Την εποχή εκείνη, δηλαδή, υιοθετείτε από ομάδες με διαφορετικό ιδεολογικό περιεχόμενο μεταξύ τους (Μπόση 2000, σ. 21). Χαρακτηριστικό τους οι ακραίες εκδηλώσεις πολιτικής και μη βίας με στόχο την ανατροπή των τότε υφιστάμενων ισορροπιών στο εσωτερικό των κρατών.

Πρώτες, λοιπόν, καταγράφονται οργανώσεις με έντονο αναρχικό προσανατολισμό. Η δυναμική και η εξέλιξη των μέσων τρομοκρατίας τους δίνει την δυνατότητα για μια νέα και πιο αποτελεσματική μέθοδο για επανάσταση. Σημαντική αναφορά αξίζει να γίνει στην δολοφονία του Τσάρου Αλέξανδρου ΙΙ της Ρωσίας από ένα τέτοιο κίνημα, το Narodnaya Volya, το 1881 (Παπαδάτος 1987, σ. 64). Παράλληλα την ίδια περίοδο με τη βιομηχανική επανάσταση σημειώθηκαν νέα κρούσματα έντονης βίας, πέρα από τον πολιτικό χώρο και στον εργατικό, κυρίως στην Αμερική, εξαιτίας των απάνθρωπων συνθηκών εργασίας, των μισθολογικών διαφορών και γενικά των διάφορων ανισοτήτων που κυριαρχούσαν την περίοδο εκείνη. Χαρακτηριστικό είναι το περιστατικό του Haymarket Square (1886), όπου έπειτα από βομβιστική επίθεση γενικεύτηκε η ταραχή μεταξύ αστυνομικών και εργατών (Παπαδάτος 1987, σ. 67).

Στα χρόνια του μεσοπολέμου η ανάγκη των υποδουλωμένων εθνικοτήτων για αυτοδιάθεση ταύτισε τις επαναστατικές ενέργειες τους με τρομοκρατικές πράξεις. Οι αποικιοκρατικές τάσεις των Δυτικών χωρών οδήγησε τους καταπιεσμένους λαούς της Αφρικής και της Λ. Αμερικής στην δημιουργία επαναστατικών κινημάτων με σκοπό την απελευθέρωση τους (Μπόση 1996, σ. 27-28). Τέτοια κινήματα, όμως, παρατηρήθηκαν και στο εσωτερικό της Ευρώπης με πιο γνωστό το IRA (Ιρλανδικός Δημοκρατικός Στρατός), όπου αγωνίστηκε κατά των Βρετανών. Παράλληλα, την ίδια περίοδο επανέρχονται στο προσκήνιο διάφορες μορφές κρατικής τρομοκρατίας με τη μορφή ολοκληρωτικών καθεστώτων της εποχής του Μουσολίνι, Πινοςέτ, Στάλιν, Φράγκο, Χίτλερ καθώς και στις χώρες του Ιράκ, Ισραήλ, Κίνα, Τουρκία, Λιβύη και αλλού (Καραφωτιάς 2010, σ. 149-150).

Κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, συγκεκριμένα την δεκαετία του 1960, ο ορισμός της λέξης απέκτησε ορισμένα κοινωνικοπολιτικά

χαρακτηριστικά τα οποία δημιούργησαν πρόσφορο έδαφος για την εμφάνιση ομάδων με μαρξιστικές-λενιστικές επιρροές. Είχαν έντονη αντιιμπεριαλιστική και αντί-αποικιοκρατική δράση με έμπρακτη στήριξη προς τα λαϊκά-εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα του τρίτου κόσμου. Στο σύνολο της η δράσης της παρατηρήθηκε σε χώρες της Ευρώπης, όπως η Γαλλία και η Ιταλία (Μπόση 2000, σ. 32-35). Την ίδια περίοδο στον αντίποδα της «αριστερής» τρομοκρατίας εμφανίστηκαν αντίστοιχες οργανώσεις στην «ακροδεξιά» της έκτασης. Το ιδεολογικό της περιεχόμενο είχε ήδη αναπτυχθεί από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, καθώς είχε ταυτιστεί με την κρατική βία, κυρίως των αυταρχικών καθεστώτων που αναφέρθηκαν παραπάνω. Θύματα της οι ξένες μειονότητες, οι ιδεολογικοί-πολιτικοί αντίπαλοι και αθώοι πολίτες. Ενίοτε κινούνταν και κατά του κράτους, όπως στις ΗΠΑ, αλλά συνήθως έχαιρε την στήριξη του. Λόγω της κοινωνικής κατακραυγής που επέφερε χαρακτηρίστηκε ως η πιο επώδυνη μορφή τρομοκρατίας (Μπόση 2000, σ. 36-39).

Μέσα από την ιστορική αναδρομή του όρου παρατηρούμε ότι οι τρομοκρατικές ενέργειες που σημειώθηκαν στο πέρασμα των χρόνων, συνήθως είχαν αντίκτυπο εντός των εθνικών συνόρων των κρατών. Στην δεκαετία, όμως, του 1970 δίνονται τα πρώτα ψήγματα διεθνοποίησης του προβλήματος. Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, των επικοινωνιών και των μεταφορών σε συνδυασμό με τους κοινούς στόχους και τα συμφέροντα των τρομοκρατών συνέβαλαν στην εξέλιξη του φαινομένου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η δράση της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PLO), η οποία βασίστηκε σε επιχειρήσεις ομηρείας και αεροπειρατείας (Ολυμπιακοί Αγώνες του Μονάχου, 1972) (Baylis κ. συν. 2013, σ. 507).

Κατεχοχήν, όμως, σημείο αναφοράς της διεθνούς τρομοκρατίας αποτέλεσε η Ιρανική «Ισλαμική Επανάσταση» του 1979. Στις δεκαετίες που ακολούθησαν σημειώθηκαν πολλές τρομοκρατικές επιθέσεις, με έντονο το αντιαμερικανικό στοιχείο, από οργανώσεις που είχαν προσηλυτιστεί στον θρησκευτικό φονταμενταλισμό του Ισλάμ. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό της δράσης τους οι αιματηρές επιθέσεις αυτοκτονίας (Μπαλωμένος 2017, σ. 36). Τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001, από την ισλαμική οργάνωση Al Qaeda, υπήρξαν καθορίστηκα για την

σταθερότητα του διεθνούς συστήματος.

B. Προσπάθειες ορισμού από διεθνείς οργανισμούς

Όσον αφορά τους διεθνείς οργανισμούς πρώτη προσπάθεια οριοθέτησης του όρου έγινε από την ΚτΕ, καθώς ήταν ο πρώτος οργανισμός που ασχολήθηκε με το πρόβλημα της τρομοκρατίας. Οι δολοφονίες του βασιλιά της Γιουγκοσλαβίας Αλέξανδρου Α΄ καθώς και του Γάλλου υπουργού Louis Barthou, από έναν τρομοκράτη στη Μασσαλία το 1934, ήταν αρκετές για να κινητοποιήσουν τον οργανισμό (Παπαδάτος 1987, σ. 73). Με αφορμή τα παραπάνω γεγονότα υπογράφηκε στις 16 Νοεμβρίου του 1937 η σύμβαση της Γενεύης για την πρόληψη και τη καταστολή της τρομοκρατίας. Πρόκειται, για κείμενο το οποίο έδωσε κατεξοχήν πολιτική χροιά στα εγκλήματα τρομοκρατίας, περιλαμβάνοντας μόνο τις πράξεις που είχαν ως μοναδικό στόχο να πλήξουν την πολιτική εξουσία και τα πρόσωπα που την περιβάλλουν. Αξιοσημείωτο είναι, όμως, το γεγονός ότι η σύμβαση δεν τέθηκε ποτέ σε ισχύ, ρίχνοντας έτσι τις οποιεσδήποτε προσπάθειες προσέγγισης του φαινομένου από την ΚτΕ στο κενό (Παπαδάτος 1987, σ. 156).

Ο δεύτερος μεγαλύτερος διεθνής οργανισμός που προσπάθησε να δώσει έναν καθολικό ορισμό στο φαινόμενο της τρομοκρατίας είναι ο ΟΗΕ. Ωστόσο, τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους δεν κατάφερε να εξεύρει έναν ικανοποιητικό ορισμό που να καλύπτει το σύνολο του προβλήματος. Ο λόγος που οδηγήθηκε σε αυτό το αδιέξοδο ήταν η δράση των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων της εποχής. Συγκεκριμένα, μετά τον Β΄ Π.Π. δημιουργήθηκε η ανάγκη για ελευθερία και ανεξαρτησία, κυρίως από μερίδα των υποδουλωμένων λαών, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη εγκληματικής δράσης. Ουσιαστικά, επρόκειτο για πρόβλημα ερμηνείας του Χάρτη στη βάση των συμφερόντων των κρατών που τον ερμήνευαν, καθώς στις σχετικές του διατάξεις (Αρ. 1 & 75) φάνηκε ότι έδινε τη νομική κάλυψη και το δικαίωμα σε αυτές τις οργανώσεις να δράσουν ανενόχλητες προς επίτευξη των στόχων τους (Χορτάτος 2003, σ. 86-87). Οι αντιδράσεις που πυροδοτήθηκαν χώρισαν τον οργανισμό στα δύο, με αποτέλεσμα την εγκατάλειψη της οποιας προσπάθειας οριοθέτησης του

φαινομένου.

Με τη διεθνοποίηση, όμως, του φαινομένου της τρομοκρατίας ο οργανισμός προχώρησε στην ενορχίστρωση διασκέψεων και συζητήσεων που είχαν ως αποτέλεσμα τη λήψη διάφορων συμβάσεων και ψηφισμάτων, όπου περιείχαν ποικιλόμορφους ορισμούς. Συγκεκριμένα, η σύμβαση του 1979 για τη σύλληψη των ομήρων όρισε την τρομοκρατία ως «πράξεις που θέτουν σε κίνδυνο ανθρώπινες ζωές ή απειλούν της θεμελιακές ελευθερίες¹». Επίσης, το 1985, εμπλούτισε περισσότερο τον προηγούμενο ορισμό καθώς ταύτισε την τρομοκρατία με όλες τις εγκληματικές πράξεις, ανεξαρτήτως προέλευσης (Μπόση 2000, σ. 94-95).

Το 1989 η ΓΣ των ΗΕ υιοθέτησε τη Διεθνή Σύμβαση κατά της «Στρατολόγησης, Χρήσης, Χρηματοδότησης και Εκπαίδευσης Μισθοφόρων²». Η εν λόγω σύμβαση εισήγαγε μια νέα διάσταση στον ορισμό της τρομοκρατίας. Συγκεκριμένα, την σύνδεσε με πράξεις του οργανωμένου εγκλήματος, με τη διακίνηση ναρκωτικών και με την αθέμιτη τρομοκρατική δράση των μισθοφόρων. Παράλληλα, το 1995, σε νέο ψήφισμα της³ η ΓΣ επανέλαβε τον ορισμό που είχε υιοθετήσει με τη Σύμβαση του 1898, καθώς αρκέστηκε μόνο στην ταύτιση του ορισμού με το έγκλημα (Μπόση 2000, σ. 95-96).

Το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου δημιούργησε την ανάγκη για εντατικοποίηση των προσπαθειών εξεύρεσης ενός μόνιμου ορισμού. Το Συμβούλιο Ασφαλείας, στο ψήφισμα 1566/2004 όρισε την τρομοκρατία ως τις εγκληματικές ενέργειες, ανεξαρτήτως πολιτικής, θρησκευτικής ιδεολογικής και οποιασδήποτε άλλης κατεύθυνσης, που στόχο έχουν να πλήξουν τον άμαχο πληθυσμό και να εξαναγκάσουν ένα διεθνή οργανισμό ή μια κυβέρνηση να συμμορφωθεί στις επιταγές των τρομοκρατών. Ακόμα, με τη Σύμβαση για την καταστολή των πράξεων

¹'International Convention against the Taking of Hostages', Διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/english-18-5.pdf> (Τελευταία πρόσβαση στις 10/4/2019)

²'International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries', Διαθέσιμο στο https://www2.ohchr.org/english/issues/mercenaries/docs/1989UNConvention_English.pdf (Τελευταία πρόσβαση στις 29/9/19)

³Ψήφισμα A/49/60 της Γενικής Συνέλευσης, Διαθέσιμο στο <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/768/19/PDF/N9576819.pdf?OpenElement> (Τελευταία πρόσβαση 10/4/2019)

πυρηνικής τρομοκρατίας του 2005, η Γενική Συνέλευση εμπλούτισε περισσότερο τον ορισμό, καθώς πρόσθεσε στα χωρία του τις καταστροφικές συνέπειες για την παγκόσμια ειρήνη που μπορεί να προκληθούν από την αλόγιστη χρήση πυρηνικού υλικού. Εν κατακλείδι, με την παγκόσμια στρατηγική για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, ο ΟΗΕ προσπάθησε, το 2006, να δημιουργήσει ένα κοινά αποδεκτό πλαίσιο πάνω στο οποίο θα στηριχθεί η διεθνής κοινότητα για την διατύπωση ενός μόνιμου καθολικού ορισμού (Μπαλωμένος 2017, σ. 43-44).

1.2 Νομικό πλαίσιο

Η προσπάθεια διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας είναι πρωταρχικός στόχος των ΗΕ ήδη από τη δημιουργία τους, το 1945, μέχρι σήμερα. Τα κράτη-μέλη έχουν δεσμευτεί να διευθετήσουν με ειρηνικά μέσα τις οποιοσδήποτε διαφορές τους, δίχως τη χρήση βίας, σεβόμενα τις διατάξεις του Χάρτη (Άρθρο 2.3) (Cassese 2012, σ. 546). Σε περίπτωση κρίσης, όμως, μπορούν να καταφύγουν και στην λήψη στρατιωτικών μέτρων, στο πλαίσιο των ΗΕ (κεφ. VII), εφόσον πρώτα έχουν εξαλείψει κάθε δυνατή προσπάθεια ειρηνικής επίλυσης της.

Όσον αφορά τη διεθνή τρομοκρατία τα ΗΕ έχουν προχωρήσει στην υπογραφή σειράς πολυμερών συμβάσεων, ήδη από το 1963, όπου και καλύπτουν διάφορες πτυχές του φαινομένου. Ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας είναι διττής σημασίας για τα μέλη του οργανισμού. Αφενός αποτελεί ζήτημα διατήρησης της διεθνούς ασφάλειας και αφετέρου προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σκοπός των συνθηκών, πέρα από την διεθνοποίηση των τρομοκρατικών εγκλημάτων, είναι και η ενσωμάτωση τους στο εσωτερικό ποινικό δίκαιο των συμβαλλόμενων μερών. Με αυτόν τον τρόπο τα κράτη αποκτούν δικαιοδοτικές ικανότητες οι οποίες αποσκοπούν στην πρόληψη και στην καταπολέμηση τρομοκρατικών πράξεων, ενισχύοντας έτσι τη διεθνή συνεργασία μεταξύ τους (O'Donnell 2006, σ. 856).

Σύμφωνα με το αντικείμενο και το περιεχόμενο τους οι συμβάσεις μπορούν να χωρισθούν στις εξής κατηγορίες:

A) Σε τρομοκρατικές πράξεις κατά της διεθνούς πολιτικής αεροπορίας

1. Σύμβαση για τα αδικήματα και ορισμένες άλλες πράξεις που διαπράττονται επί αεροσκάφους. (Τόκιο, 1963)⁴

Η σύμβαση συγκροτήθηκε υπό την αιγίδα των ΗΕ και του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO). Το κεφάλαιο I και δε το άρθρο 19 1(β) ορίζει ότι η σύμβαση ισχύει για οποιαδήποτε πράξη η οποία επηρεάζει την ασφάλεια της πτήσης. Επιπρόσθετα, η 14 του ίδιου άρθρου αναφέρει ότι απευθύνεται μόνο σε πολιτικά αεροσκάφη. Στο κεφάλαιο II γίνεται αναφορά για την δικαιοδοτική (Αρ.3) και ποινική (Αρ.4) δικαιοδοσία του κράτους νηολόγησης του αεροσκάφους. Παράλληλα, στο κεφάλαιο III περιλαμβάνονται τα δικαιώματα του κυβερνήτη καθώς και η εξουσιοδότηση να πράξει τα δέοντα σε περίπτωση κρίσης. Επιπλέον στα κεφάλαια IV, V και VI προβλέπονται οι αρμοδιότητες των λοιπών συμβαλλόμενων κρατών ως προς τον έλεγχο των παραβατών καθώς επίσης και ως προς την επιμέλεια της επιστροφής του αεροσκάφους στον νόμιμο ιδιοκτήτη του. Τέλος, αυτό που αξίζει να σημειωθεί από το κεφάλαιο VII είναι το άρθρο 24, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στα συμβαλλόμενα μέρη διευθετήσουν τις μεταξύ τους διαφορές με διαπραγμάτευση, διαιτησία ή με υποβολή της στο Διεθνές Δικαστήριο Δικαιοσύνης (McClean κ συν. 2002, σ. 12)

2. Σύμβαση για την καταστολή της παράνομης καταλήψεως αεροσκάφους. (Χάγη, 1970)⁵

Η ανάγκη για λήψη καταλληλότερων μέτρων πρόληψης και

⁴Η σύμβαση αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγμάτευσης της Διεθνούς Οργάνωσης Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO), εγκρίθηκε στο Τόκιο στις 14 Σεπτεμβρίου 1963 και τέθηκε σε ισχύ στις 4 Δεκεμβρίου 1969. (Διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/Conv1-english.pdf>)

⁵ Η ραγδαία αύξηση των αεροπειρατειών την περίοδο 1968-1969 οδήγησε την ICAO στην σύναψη της σύμβασης στις 16 Δεκεμβρίου 1970. Η σύμβαση τέθηκε σε ισχύς στις 4 Οκτωβρίου 1971. (Διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/Conv2-english.pdf>)

αντιμετώπισης της ολοένα και αυξανόμενης αεροπειρατείας οδήγησε τα συμβαλλόμενα κράτη στη Χάγη για την υπογραφή μιας νέας σύμβασης, το 1970. Στο άρθρο 1 της νέας συνθήκης δίνεται ένας σύντομος ορισμός για το τι συνιστά «αδίκημα». Τα άρθρα 2 και 4 καλούν τα κράτη να θεσπίσουν πιο αυστηρές κυρώσεις και να αναλάβουν πιο αναγκαία μέτρα για την διευθέτηση τέτοιων πράξεων. Επίσης, τα συμβαλλόμενα μέρη είναι υποχρεωμένα, σύμφωνα με το άρθρο 6, να φροντίσουν για την κράτηση του δράστη, εφόσον βρίσκεται στα εδάφη τους, μέχρι την έναρξη διαδικασιών ποινικής δίωξης ή έκδοσης του (Αρ. 6 ¶1). Τέλος, αναφέρεται και η αρχή του “aut detere aut judicare” σύμφωνα με την οποία τα κράτη είναι υποχρεωμένα σε ποινική δίωξη ή έκδοση των δραστών σε άλλα συμβαλλόμενα κράτη με σκοπό τη βοήθεια τους στις έρευνες (Αρ. 7) (McClellan κ συν. 2002, σ. 45-46).

3. Σύμβαση για την καταστολή παράνομων πράξεων εναντίον της ασφάλειας της πολιτικής αεροπορίας. (Μόντρεαλ, 1971)⁶

Η σύμβαση του Μόντρεαλ πέρα από τις κοινές διατάξεις που έχει με τη σύμβαση της Χάγης, έρχεται για να την συμπληρώσει-βελτιώσει. Σε πρώτη όψη, το άρθρο 1 ορίζει τις παράνομες πράξεις που αποτελούν κίνδυνο για την ασφάλεια της αεροπορίας. Παράλληλα τα άρθρα 3 και 4 επαναλαμβάνουν την ανάγκη για λήψη επιτακτικών μέτρων και αυστηρότερων κυρώσεων και επιπλέον το άρθρο 7 αναφέρεται στη σημαντικότητα της αρχής του “aut detere aut judicare”. Τέλος, τα άρθρα 10 έως 12 υποχρεώνουν τα κράτη-μέλη της σύμβασης σε συνεργασία και αλληλοβοήθεια μεταξύ τους για την ταχύτερη επίλυση των υποθέσεων (McClellan κ συν. 2002, σ. 75-80).

4. Πρωτόκολλο για την καταστολή των παράνομων πράξεων βίας στα αεροδρόμια που εξυπηρετούν τη διεθνή πολιτική αεροπορία. (Μόντρεαλ, 1988)⁷

⁶Η αύξηση των τρομοκρατικών επιθέσεων στα αεροπλάνα οδήγησε την ICAO στις 23 Σεπτεμβρίου 1971 σε νέα σύμβαση, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 26 Ιανουαρίου 1973. (Διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/Conv3-english.pdf>)

⁷Η αυξανόμενη ανησυχία για την απειλή για τα αεροδρόμια οδήγησε στην υπογραφή του πρωτοκόλλου στις 24 Φεβρουαρίου 1988, το οποίο τέθηκε σε ισχύ στις 6 Αυγούστου 1989.

Το πρωτόκολλο του Μόντρεαλ έρχεται να συμπληρώσει τη σύμβαση του Μόντρεαλ (1971) ως προς την καταπολέμηση της βίας στα διεθνή αεροδρόμια. Συγκεκριμένα το άρθρο 2 επεκτείνει το πεδίο αδικημάτων του άρθρου 1 της σύμβασης και το άρθρο 3 δίνει δικαιοδοτική δυνατότητα στα κράτη για τα νέα αδικήματα που προκύπτουν. Πλέον σύμβαση και πρωτόκολλο διαβάζονται και ερμηνεύονται ως ενιαία πράξη (McCleane κ συν. 2002, σ. 102)

5. Σύμβαση για την καταστολή των παράνομων πράξεων που αφορούν τη διεθνή πολιτική αεροπορία. (Πεκίνο, 2010)⁸

Η εμφάνιση νέων απειλών δημιούργησε την ανάγκη για ενίσχυση του νομικού πλαισίου στο χώρο της πολιτικής αεροπορίας. Η παρούσα σύμβαση, συμβαδίζοντας με τις προηγούμενες, ποινικοποιεί πράξεις βίας που συνδέονται με την παράνομη κατάληψη αεροσκαφών. Παράλληλα, καταγγέλλει ως αδίκημα και την καταστροφή των εγκαταστάσεων του αερολιμένα που χρησιμοποιούνται για εξυπηρέτηση των διεθνών αεροσκαφών. Επιπλέον, ως νέες αναδυόμενες απειλές για την παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια ορίζει την κυβερνοεπίθεση καθώς και την μεταφορά ή ακόμα και την χρήση βιολογικών, χημικών και πυρηνικών όπλων (Abeyratne 2011, σ. 250-251). Κλείνοντας, προτρέπει τα συμβαλλόμενα μέρη στην άμεση αντιμετώπιση των εγκλημάτων με τη λήξη βαρύτατων κυρώσεων τόσο για τους ίδιους τους δράστες όσο και για τους συνεργούς τους.

6. Πρωτόκολλο της σύμβασης του Πεκίνου για την καταστολή της παράνομης κατάσχεσης αεροσκαφών. (Πεκίνο, 2010)⁹

(Διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/Conv7-english.pdf>)

⁸ Η Σύμβαση εγκρίθηκε στις 10 Σεπτεμβρίου 2010 από τη Διεθνή Διάσκεψη για το Δίκαιο του Αέρα που διεξήχθη υπό την αιγίδα του ICAO στο Πεκίνο. Τέθηκε σε ισχύς την 1^η Ιουλίου του 2018 (Διαθέσιμο στο <https://cil.nus.edu.sg/wp-content/uploads/2017/08/2010-Convention-on-the-Suppression-of-Unlawful-Acts-Relating-to-International-Civil-Aviation-1.pdf>)

⁹ Το πρωτόκολλο εγκρίθηκε στις 10 Σεπτεμβρίου 2010 από τη Διεθνή Διάσκεψη για το Δίκαιο του Αέρα που διεξήχθη υπό την αιγίδα του ICAO στο Πεκίνο. Τέθηκε σε ισχύς την

Το παρών πρωτόκολλο συμπληρώνει την σύμβαση της Χάγης του 1970. Ειδικότερα, επεκτείνει το πεδίο δράσης της σύμβασης σε νέες μορφές αεροπειρατείας, όπως η κυβερνοεπίθεση. Παράλληλα ενσωματώνει στην εν λόγω σύμβαση τις διατάξεις της σύμβασης του Πεκίνου που σχετίζονται με την ποινική δίωξη όσον απειλούν να διαπράξουν αδίκημα ή μετέχουν σε αυτό ως συνεργοί. Τέλος, καλεί τα συμβαλλόμενα κράτη να προχωρήσουν στην λήψη περαιτέρω μέτρων δικαιοδοσίας καθώς επίσης και να ενισχύσουν την συνεργασία μεταξύ τους (OSCE 2018, σ.14).

7. Πρωτόκολλο για την τροποποίηση της σύμβασης για τα αδικήματα και ορισμένες πράξεις που διαπράττονται επί αεροσκαφών. (Μόντρεαλ, 2014)¹⁰

Συντάχθηκε για να τροποποιήσει τη σύμβαση του Τόκου του 1963 σχετικά με τα αδικήματα και ορισμένες άλλες πράξεις που διαπράττονται επί αεροσκάφους. Συγκεκριμένα, δίνει δικαιώματα δικαιοδοσίας και στη χώρα που εκμεταλλεύεται το εν λόγω σκάφος, κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις, αλλά και στη χώρα προσεδάφισης του (Αρ. 3 ¶1 bis.) (OSCE 2018, σ.13).

B) Σε τρομοκρατικές πράξεις κατά συγκεκριμένων ομάδων προσώπων και κυρίως διπλωματικών και προξενικών αρχών

8. Σύμβαση για την πρόληψη και τιμωρία των εγκλημάτων εναντίον διεθνώς προστατευόμενων προσώπων. (Νέα Υόρκη, 1973)¹¹

Η σύμβαση αυτή ακολουθεί από πολλές απόψεις τις Συμβάσεις της

¹⁰ 1^η Ιανουαρίου του 2018 (Διαθέσιμο στο https://www.icao.int/secretariat/legal/Docs/beijing_protocol_multi.pdf)

¹⁰ Εγκρίθηκε στις 4 Απριλίου 2014 στη διεθνή αεροπορική διάσκεψη που διεξήχθη υπό την αιγίδα της ICAO στο Μόντρεαλ. Δεν έχει τεθεί ακόμα σε ισχύ. (Διαθέσιμο στο https://www.icao.int/secretariat/legal/Docs/Protocole_mu.pdf)

¹¹ Υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη στις 14 Σεπτεμβρίου του 1973 και τέθηκε σε ισχύ στις 20 Φεβρουαρίου του 1977 (Διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/english-18-7.pdf>)

Χάγης και του Μόντρεαλ. Το άρθρο 1 ορίζει ποιοι χαρακτηρίζονται ως «διεθνώς προστατευόμενα πρόσωπα» (IPP). Παράλληλα, στο άρθρο 2 γίνεται αναφορά στα εγκλήματα που απασχολούν τη σύμβαση και στο άρθρο 3 επιβάλλεται σε κάθε κράτος η λήψη των αναγκαίων δικαιοδοτικών μέτρων για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων του προηγούμενου άρθρου. Τέλος, τα άρθρα 4, 5 και 10 αναφέρουν τρόπους συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλόμενων κρατών για την έγκυρη πρόληψη και αντιμετώπιση του κινδύνου (McCleaυ κ συν. 2002, σ. 122-126).

9. Διεθνής σύμβαση κατά της ομηρείας. (Νέα Υόρκη, 1979)¹²

Ήδη από τη σύμβαση της Γενεύης (1949) προβλέπεται σχετική διάταξη (Αρ.34) κατά της ομηρείας. Στα τέλη, όμως, της δεκαετίας του 60 παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση παρακράτησης ομήρων στο πλαίσιο τρομοκρατικών ενεργειών, με αποτέλεσμα την ανάγκη σύναψης νέας σύμβασης από τη διεθνή κοινότητα. Η νέα συνθήκη, κινούμενη στο πνεύμα των προηγούμενων, καταδικάζει την οποιαδήποτε βίαιη παρακράτηση προσώπων με σκοπό την άσκηση πιέσεων προς τρίτους (Αρ. 1) και καλεί τα κράτη να λάβουν αυστηρότατες κυρώσεις για την καταπολέμηση του φαινομένου (McCleaυ κ συν. 2002, σ. 142).

Γ) Σε τρομοκρατικές ενέργειες κατά θαλασσιών μεταφορών

10. Σύμβαση για την καταστολή παράνομων πράξεων εναντίον της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας. (Ρώμη, 1988)¹³

Η παραπάνω σύμβαση καθιερώνει ένα νομικό καθεστώς για την προστασία της διεθνούς ναυσιπλοΐας, μιμούμενο τις συμβάσεις για την καταπολέμηση της αεροπειρατείας. Συγκεκριμένα στην συνθήκη

¹² Εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 17 Δεκεμβρίου 1979 και τέθηκε σε ισχύ στις 3 Ιουνίου 1983. (Διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/english-18-5.pdf>)

¹³ Η σύμβαση εγκρίθηκε στις 10 Μαρτίου 1988 στη διάσκεψη της Ρώμης που συγκλήθηκε από τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό (ΙΜΟ). Τέθηκε σε ισχύ την 1^η Μαρτίου του 1992. (Διαθέσιμη στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/Conv8-english.pdf>)

παρατηρείται ένας γενικός ορισμός των πλοίων που χρειάζονται προστασία (Αρ. 1), αποκλείοντας όμως τα πολεμικά (Αρ. 2). Στο άρθρο 3 υπάρχει ένας κατάλογος αδικημάτων που διαχωρίζουν τις πράξεις τρομοκρατίας από τις αντίστοιχες της πειρατείας. Επιπλέον στις διατάξεις των άρθρων 6 και 7 προβλέπονται οι ικανότητες δικαιοδοσίας των συμβαλλόμενων κρατών. Ακόμα στο άρθρο 8 οροθετούνται οι εξουσίες του πλοίαρχου σε περίπτωση παραβίασης. Τα άρθρα 12-15 ορίζουν το πλαίσιο συνεργασίας των κρατών. Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί ότι στα άρθρα 7³, 10² και 11⁶ προβλέπονται τα δικαιώματα του τρομοκράτη για δίκαιη δίκη. Τέλος, το άρθρο 4¹ τονίζει ότι η εν λόγω σύμβαση εφαρμόζεται μόνο όταν εμπλέκεται το διεθνές στοιχείο, οι πράξεις, δηλαδή, δεν πρέπει λαμβάνουν χώρα μόνο στα εσωτερικά ύδατα από εγχώριο δράστη (McCleane κ συν. 2002, σ. 186-193).

11. Πρωτόκολλο της Σύμβασης για την καταστολή παράνομων πράξεων κατά της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας. (Λονδίνο, 2005)¹⁴

Οι νέες τρομοκρατικές απειλές δημιούργησαν την ανάγκη για τροποποίηση της σύμβασης της Ρώμης του 1988. Τα κράτη-μέλη, λαμβάνοντας υπόψη τους και τα σχετικά πρόσφατα ψηφίσματα του ΟΗΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, έκριναν αναγκαίο την λήψη νέων μέτρων για την πρόληψη και καταπολέμηση εγκληματικών ενεργειών στον χώρο της ναυσιπλοΐας. Πιο συγκεκριμένα, προστέθηκαν διατάξεις όπου ποινικοποιούν την μεταφορά επικίνδυνων υλικών που προορίζονται για τρομοκρατική χρήση. Επιπλέον ασκείται δίωξη σε όσους έχουν πράξει τρομοκρατικές ενέργειες ή μετέχουν ως βοηθοί και σε όσους μεταφέρουν άτομα πάνω στο πλοίο που σχετίζονται με τέτοιες πράξεις (OSCE 2018, σ.15).

12. Πρωτόκολλο για την καταστολή παράνομων πράξεων κατά της

¹⁴ Υπογράφηκε στις 14 Οκτωβρίου του 2005 στο Λονδίνο και τέθηκε σε ισχύ στις 28 Οκτωβρίου του 2010. (Διαθέσιμο στο http://oceansbeyondpiracy.org/sites/default/files/SUA_Convention_and_Protocol.pdf)

ασφάλειας των μονίμων πλατφορμών που βρίσκονται στην υφαλοκρηπίδα. (Ρώμη, 1988)¹⁵

Με το πρωτόκολλο της Ρώμης θεσπίζεται ένα νομικό καθεστώς για την προστασία των μονίμων πλατφορμών της υφαλοκρηπίδας από τρομοκρατικές ενέργειες. Αναλυτικότερα, ορίζεται ότι το πρωτόκολλο αφορά μόνο «σταθερές» πλατφόρμες (Αρ. 1) που χρησιμοποιούνται ως τεχνητά νησιά, αποκλείοντας έτσι τις «κινητές» που βρίσκονται εκτός ανοιχτής θαλασσίας καθώς το καθεστώς προστασίας τους προβλέπεται στη σύμβαση (McCleary κ συν. 2002, σ. 210). Συνάμα, δίνεται ένας κατάλογος αδικημάτων και καθορίζεται η δικαιοδοτική ικανότητα των κρατών.

13. Πρωτόκολλο του πρωτοκόλλου για την καταστολή παράνομων πράξεων κατά της ασφάλειας των μονίμων πλατφορμών που βρίσκονται στην υφαλοκρηπίδα. (Λονδίνο, 2005)¹⁶

Προσαρμόζει τις τροποποιήσεις, που προαναφέρθηκαν στο πρωτόκολλο της Σύμβασης για την καταστολή παράνομων πράξεων κατά της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας, στο πλαίσιο της Σύμβασης της Ρώμης, του 1988, για την καταστολή παράνομων πράξεων κατά της ασφάλειας των μονίμων πλατφορμών που βρίσκονται στην υφαλοκρηπίδα (OSCE 2018, σ.15).

Δ) Στην απαγόρευση υλικών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε τρομοκρατικές ενέργειες

14. Σύμβαση για την προστασία των πυρηνικών υλικών. (Βιέννη, 1979)¹⁷

¹⁵ Το πρωτόκολλο, όπως και η σύμβαση που αναφέρεται, εγκρίθηκε στις 10 Μαρτίου 1988 στη διάσκεψη της Ρώμης που συγκλήθηκε από τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό (IMO). Τέθηκε σε ισχύ την 1^η Μαρτίου του 1992. (Διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/Conv9-english.pdf>)

¹⁶ Υπογράφηκε στις 14 Οκτωβρίου του 2005 στο Λονδίνο και τέθηκε σε ισχύ στις 28 Ιουλίου του 2010. (Διαθέσιμο στο https://sherloc.unodc.org/res/cld/treaties/definitions/treaty/protocol_to_the_protocol_for_the_suppression_of_unlawful_acts_against_the_safety_of_fixed_platforms_located_on_the_continental_shelf_2005_html/Protocol_to_Fixed_Platform_Protocol_E.pdf)

¹⁷ Συστάθηκε με τη βοήθεια του Διεθνή Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας (IAEA) και

Στόχος της παρούσας σύμβασης είναι η προστασία της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας από την αλόγιστη χρήση παράνομων πυρηνικών υλικών. Για αυτό, καλεί τα συμβαλλόμενα κράτη να ποινικοποιήσουν την παράνομη χρήση των εν λόγω υλικών, μέσω αυστηρότατων κυρώσεων, αποσκοπώντας έτσι στον περιορισμό τους και τον σταδιακό τους έλεγχο. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τη σύμβαση εξαιρούνται τα υλικά που χρησιμοποιούνται για στρατιωτικούς σκοπούς (McCleary κ συν. 2002, σ. 164).

15. Τροποποίηση της σύμβασης για τη φυσική προστασία του πυρηνικού υλικού. (Βιέννη, 2005)¹⁸

Το παρόν πρωτόκολλο καθιστά στα συμβαλλόμενα μέρη τη νομικά δεσμευτική υποχρέωση της προστασίας των πυρηνικών εγκαταστάσεων και υλικών σε περίοδο ειρήνης, τόσο κατά την αποθήκευση τους, όσο και κατά τη μεταφορά τους. Προωθεί, επίσης, την ανάπτυξη στενής συνεργασίας μεταξύ των κρατών για τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων που θα έχουν ως στόχο τον ταχύτατο εντοπισμό και ανάκτηση κλεμμένων ή παράνομων πυρηνικών όπλων και την πάταξη συναφών αδικημάτων (OSCE 2018, σ.16).

16. Διεθνής Σύμβαση για την Καταστολή των Πράξεων Πυρηνικής Τρομοκρατίας (Νέα Υόρκη, 2005)¹⁹

Στόχος της η ποινικοποίηση πράξεων πυρηνικής τρομοκρατίας και η προώθηση της διακρατικής συνεργασίας για την πρόληψη τέτοιων απειλών. Συγκεκριμένα εισάγει ένα νέο φάσμα στόχων, μεταξύ των οποίων είναι οι πυρηνικοί αντιδραστήρες και οι πυρηνικοί σταθμοί

υπογράφηκε στις 26 Οκτωβρίου 1979. Τέθηκε σε ισχύ στις 8 Φεβρουαρίου 1987. (Διαθέσιμο στο <https://www.iaea.org/sites/default/files/infcirc274r1.pdf>)

¹⁸ Υπογράφηκε στις 8 Ιουλίου του 2005 στη Βιέννη και τέθηκε σε ισχύ στις 8 Μαΐου του 2016. (Διαθέσιμο στο <https://www.iaea.org/sites/default/files/infcirc274r1m1.pdf>)

¹⁹ Εγκρίθηκε στις 13 Απριλίου 2005 κατά την 91^η σύνοδο της ολομέλειας της Γενικής Συνέλευσης με το ψήφισμα A / RES / 59/290 και τέθηκε σε ισχύ στις 7 Ιουλίου του 2007. (Διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/english-18-15.pdf>)

ηλεκτροπαραγωγής (Αρ. 1 ¶3). Συνάμα, απαριθμεί τις πράξεις που οδηγούν στη δίωξη ατόμων που αναπτύσσουν εγκληματική δράση ή απλά μετέχουν σε αυτή ως συνεργοί (Αρ. 2). Τέλος, προωθεί την ποινική δίωξη των δραστών, καθώς και την έκδοση τους σε χώρες όπου εκκρεμεί εις βάρος τους ένταλμα τρομοκρατικής δράσης (OSCE 2018, σ.16)

17. Σύμβαση για τη σημείωση των πλαστικών εκρηκτικών με στόχο την ανίχνευση. (Μόντρεαλ, 1991)²⁰

Η παρούσα σύμβαση διαφέρει ως προς το περιεχόμενο της από τις προηγούμενες καθώς δεν ασχολείται με την δίωξη των τρομοκρατών παρά μόνο στην ανίχνευση και εξάλειψη επικίνδυνων εκρηκτικών υλικών. Με λίγα λόγια προτρέπει τα συμβαλλόμενα κράτη, στο εσωτερικό τους, να προχωρήσουν στην λήψη αποτελεσματικών και αυστηρών μέτρων για την πρόληψη και εξάλειψη παράνομων εκρηκτικών χωρίς μαρκάρισμα (McClellan κ συν. 2002, σ. 224-225).

18. Σύμβαση για την καταστολή τρομοκρατικών βομβιστικών ενεργειών. (Νέα Υόρκη 1997)²¹

Εγκαινιάζει τη δημιουργία καθεστώτος παγκόσμιας δικαιοδοσίας για τρομοκρατικές επιθέσεις που σημειώνονται σε δημόσιους χώρους από ομάδες ατόμων που έχουν ως στόχο την πρόκληση σοβαρών ατυχημάτων και την καλλιέργεια αισθημάτων τρόμου. Καλεί τα συμβαλλόμενα μέρη, λοιπόν, να αναπτύξουν στενές συνεργασίας μεταξύ τους, μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών, για την ταχύτατη πάταξη του φαινομένου και ενθαρρύνει την ανάπτυξη μεθόδων και τεχνικών για τον εντοπισμό των

²⁰ Συστάθηκε με τη βοήθεια του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO) και εγκρίθηκε στο Μόντρεαλ την 1^η Μαρτίου 1991. Άρχισε να ισχύει στις 21 Ιουνίου 1998. (Διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/Conv10-english.pdf>)

²¹ Η σύμβαση εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 15 Δεκεμβρίου του 1997 και τέθηκε σε ισχύ στις 23 Μαΐου του 2001. (Διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/english-18-9.pdf>)

εκρηκτικών υλικών (OSCE 2018, σ.17-18).

Ε) Στη χρηματοδότηση τρομοκρατικών ενεργειών

19. Διεθνής Σύμβαση για την Καταστολή της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας. (Νέα Υόρκη, 1999)²²

Η παρούσα σύμβαση διαφέρει κατά πολύ από τις προηγούμενες, καθώς στοχεύει στην πρόληψη του φαινομένου μέσω των χρηματικών κυρώσεων στους εν δυνάμει τρομοκράτες. Συγκεκριμένα, δίνει στα κράτη, για την καλύτερη συνεργασία και επίτευξη των στόχων τους, τη δυνατότητα να προχωρήσουν στην άρση του τραπεζικού απόρρητου (Αρ. 12 ¶2) με σκοπό την πάταξη χρηματοδότησης τρομοκρατικών ενεργειών. Θεσπίζει ένα αυστηρότερο πλαίσιο κυρώσεων, στο πλαίσιο της ποινικής, αστικής ή και διοικητικής ευθηνής, προχωρώντας στη σύλληψη και φυλάκιση υπόπτων για σχέσεις με την τρομοκρατία (Αρ. 5). Μεταξύ άλλων, προβλέπει τον εντοπισμό και την κατάσχεση κονδυλίων που χρησιμοποιήθηκαν για την χρηματοδότηση εγκληματικών πράξεων και τους δίνει τη δυνατότητα είτε να τα ανταλλάξουν με άλλα συμβαλλόμενα κράτη, μέσω συμφωνιών, είτε να τα διαθέσουν σε διεθνείς μηχανισμούς για την χρηματοδότηση θυμάτων τρομοκρατίας (Αρ. 8) (McClean κ συν. 2002, σ. 271-272).

²² Η σύμβαση εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 9 Δεκεμβρίου του 1999 και τέθηκε σε ισχύ στις 10 Απριλίου του 2002. (Διαθέσιμο στο <https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/english-18-11.pdf>)

Η 21^η Αυγούστου έχει οριστεί ως «Διεθνής Ημέρα Μνήμης και Τιμής στα θύματα της Τρομοκρατίας»²³

1.3 Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Τις τελευταίες δεκαετίες το φαινόμενο της τρομοκρατίας εξελίχθηκε σε ζήτημα υψίστης σημασίας καθιστώντας την μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις της εποχής μας. Η ραγδαία αύξηση των θυμάτων, η συχνότητα και η γεωγραφική της έκταση αποτελούν απειλή για την παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια του διεθνούς συστήματος. Η τρομοκρατία κατά τον 21^ο αιώνα, βασιζόμενη στη μεγάλη τεχνολογική ανάπτυξη της εποχής, έδωσε την δυνατότητα σε ακραίες μικρές ομάδες να υλοποιήσουν τους εξτρεμιστικούς στόχους προκαλώντας σημαντικά

²³ Πηγή https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=27550:21-2018-&catid=4:latest-news&Itemid=18

πλήγματα σε μεγαλύτερες ομάδες ή κράτη. Συνεπώς, έχουμε πλέον να αντιμετωπίσουμε μια νέα «ασύμμετρη απειλή» η οποία ξεπερνά κατά πολύ τα μέσα και τις πρακτικές των συμβατικών πολέμων του προηγούμενου αιώνα (Χειλά 2013, σ.25).

Τα γεγονότα της 11/9 ήταν καθοριστικής σημασίας για την ανάδειξη νέων μορφών απειλής, κυρίως από μη κρατικούς δρώντες. Βέβαια, άμεση ήταν και η αντίδραση των δυτικών χωρών, με προεξάρχοντες τις ΗΠΑ, ως μια από τις συνέπειες της. Ο πόλεμος, όμως, κατά της τρομοκρατίας ελλοχεύει πολλούς κινδύνους. Ένας από αυτούς είναι και η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η βία και ο εξτρεμισμός υπονομεύουν τις ελευθερίες και τα δικαιώματα των ατόμων. Η Γραμματεία των ΗΕ είχε σωστά τονίσει ότι δεν είναι δυνατόν να εξασφαλίσουν γενική ασφάλεια θυσιάζοντας τα δικαιώματα των ανθρώπων, καθώς αυτό θα σήμαινε αυτόματα μεγάλη νίκη των τρομακτικών ομάδων (von Schorlemer 2003, σ. 280-281).

Κατά συνέπεια, λοιπόν, είναι αναγκαία μια πιο προσεκτική και καλοσχεδιασμένη στρατηγική για την αντιμετώπιση τρομοκρατικών κρουσμάτων από την διεθνή κοινότητα. Τα κύρια όργανα του ΟΗΕ, όπως εξετάζετε παρακάτω, προχώρησαν σε μια σειρά ψηφισμάτων που στόχο έχουν αφενός την διατήρηση της διεθνούς ασφάλειας και αφετέρου την προώθηση διεθνώς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

1.3.1 Συμβούλιο Ασφαλείας

Το ΣΑ είναι υπεύθυνο για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Αποτελείται από 15 κράτη-μέλη, εκ των οποίων τα 5 είναι μόνιμα. Οι αποφάσεις του είναι νομικά δεσμευτικές για όλους. Μπορεί είτε να λάβει ειρηνικά μέτρα επίλυσης της (Κεφάλαιο VI), είτε να ακολουθήσει μια πιο δραστική προσέγγιση (Κεφάλαιο VII) στη βάση του Χάρτη των ΗΕ Όσον αφορά τη διεθνή τρομοκρατία το ΣΑ προχώρησε στην υιοθέτηση διάφορων ψηφισμάτων τα οποία επιβάλλουν κυρώσεις στα άτομα που μετέχουν σε τρομοκρατικές ενέργειες. Τα σημαντικότερα είναι τα εξής:

Ψήφισμα 1267 (1999)

Έχοντας προηγηθεί το ψήφισμα 1189 (2011) όπου καταδίκασε τις τρομοκρατικές επιθέσεις που σημειώθηκαν στις πρεσβείες των ΗΠΑ, στο Ναϊρόμπι της Κένυας και το Νταρ Ες Σαλάμ της Τανζανίας (Αύγουστος 1998) από τις συμμαχικές δυνάμεις του Οσάμα Μπιν Λάντεν, καθώς και τα ψηφίσματα 1193 (1998) και 1214 (1998), όπου έθιγαν το ζήτημα της κλιμάκωσης των συγκρούσεων στο Αφγανιστάν, λόγω των Ταλιμπάν, το Συμβούλιο Ασφαλείας, με γνώμονα τα παραπάνω γεγονότα, προχώρησε στην υιοθέτηση της απόφασης 1267 (S/RES/1267(1999)). Πρόκειται για το πρώτο ψήφισμα, στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII, όπου καταπολέμησε το καθεστώς των Ταλιμπάν μέσω της επιβολής κυρώσεων (FIDH 2017, σ. 26). Συγκεκριμένα, προχώρησε σε αυστηρές οικονομικές κυρώσεις, μέσω της δήμευσης των περιουσιών τους, προτρέποντας ταυτόχρονα όλες τις χώρες να αρνηθούν την άδεια πτήσης στα αεροσκάφη των Ταλιμπάν (¶4). Τους απαγόρευσε, επίσης, την εκπαίδευση νέων τρομοκρατών στα εδάφη που έχουν υπό την κατοχή τους (¶1). Παράλληλα, το ΣΑ, άσκησε ποινική δίωξη στον Οσάμα Μπιν Λάντεν, πιέζοντας τους συνεργάτες του να τον παραδώσουν (¶2). Τέλος, υποχρέωσε όλα τα συμβαλλόμενα μέρη να υποβάλλουν σχετική έκθεση, εντός 30 ημερών, σχετικά με τα μέτρα που έλαβαν (¶6).

Στις 19 Δεκεμβρίου του 2000 εγκρίθηκε το ψήφισμα 1333 (S/RES/1333 (2000) όπου επέκτεινε το καθεστώς κυρώσεων κατά των Ταλιμπάν. Αναλυτικότερα, τους επέβαλε στρατιωτικό εμπάργκο (¶5) και κάλεσε τα κράτη να πάψουν να εμπορεύονται από τους Ταλιμπάν παπαρούνες του οπίου (¶9) και οξικό ανυδρίτη, απαραίτητο χημικό συστατικό της ηρωίνης (¶10), καθώς με αυτά τα έσοδα χρηματοδοτούσαν διάφορες τρομοκρατικές ενέργειες. Ακόμα, επέκτεινε το ταξιδιωτικό εμπάργκο, που είχε επιβάλλει με το προηγούμενο ψήφισμα, καλώντας τα κράτη να περιορίσουν την είσοδο και τη διέλευση όλων των υψηλόβαθμων αξιωματούχων των Ταλιμπάν μέσω των εδαφών τους (¶14). Τέλος, τα προέτρεψε να κλείσουν όλα τα γραφεία των Ταλιμπάν που βρίσκονται στην επικράτεια τους, καθώς και αυτά της Ariana Afghan Airlines, και να προχωρήσουν σε κατάσχεση όλων των οικονομικών στοιχείων του Οσάμα

Μπιν Λάντεν και των συνεργατών του (¶8).

Η συνεχιζόμενη τρομοκρατική δράση του Οσάμα Μπιν Λάντεν και της Al Qaeda, οδήγησε το ΣΑ στο ψήφισμα 1390 (S/RES/1390 (2002), στις 16 Ιανουαρίου του 2002. Συγκεκριμένα, κινούμενο στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII του Χάρτη, κατήργησε το προηγούμενο εμπάργκο αερομεταφορών (¶1) και επέβαλε περαιτέρω οικονομικές, ταξιδιωτικές και στρατιωτικές κυρώσεις στον Οσάμα Μπιν Λάντεν και την τρομοκρατική του ομάδα (¶2).

Καθοριστικής σημασίας ήταν και το ψήφισμα 1455 (S/RES/1455 (2003), όπου εγκρίθηκε από το ΣΑ στις 17 Ιανουαρίου του 2003. Βασιζόμενο και αυτό στο Κεφάλαιο VII του Χάρτη υιοθετήθηκε με απώτερο σκοπό τη βελτίωση της εφαρμογής των μέτρων στην παράγραφο 4(b) του ψηφίσματος 1267, την παράγραφο 8 (c) του ψηφίσματος 1330 και τις παραγράφους 1 και 2 του ψηφίσματος 1390. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και το ψήφισμα 1526 (S/RES/1526 (2004), το οποίο υιοθετήθηκε ένα χρόνο αργότερα, στις 30 Ιανουαρίου του 2004.

Το ΣΑ βλέποντας ότι η κατάσταση στο Αφγανιστάν εξακολουθεί να αποτελεί απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια προχώρησε στις 17 Ιουνίου του 2011 στην υιοθέτηση του ψηφίσματος 1988 (S/RES/1988 (2011), στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII. Σύμφωνα με το εν λόγω ψήφισμα, λόγω και της ανάδειξης νέων τρομοκρατικών οργανώσεων, δημιουργήθηκε ένα νέο ξεχωριστό καθεστώς κυρώσεων και κατάλογοι αποκλειστικά για τους Ταλιμπάν και τους συνεργάτες τους, στη βάση των ψηφισμάτων 1267 (1999) και 1333 (2000). Συγκεκριμένα, όπως και τα προηγούμενα ψηφίσματα, έτσι και αυτό προχώρησε στην επιβολή οικονομικών κυρώσεων, μέσω των κατασχέσεων περιουσιών και της απαγόρευσης οικονομικών συναλλαγών των συμβαλλόμενων κρατών με τους Ταλιμπάν (¶1). Επίσης, επέβαλε στρατιωτικό εμπάργκο και υπαγόρευσε στα κράτη να εμποδίσουν την είσοδο και την μεταφορά τρομοκρατών στα εδάφη τους (¶1). Στον αντίποδα του 1988, υιοθετήθηκε αυθημερόν το ψήφισμα 1989 (S/RES/1989 (2011) όπου τροποποίησε το ψήφισμα 1267 με αποτέλεσμα να συμπεριλάβει στους καταλόγους κυρώσεων μόνο την Al Qaeda και τους συνεργάτες της. Ακολουθώντας και αυτό το ψηφίσματα 1267 και τις τροποποιήσεις του, επέβαλε οικονομικές, ταξιδιωτικές και στρατιωτικές

κυρώσεις (¶1 & ¶4).

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις στη Γαλλία (2015) και η ραγδαία άνοδος του Ισλαμικού Κράτους οδήγησαν το ΣΑ στο ψήφισμα 2253 (S/RES/2253 (2015)), όπου επέκτειναν το οικονομικό, στρατιωτικό και ταξιδιωτικό εμπάργκο του ψηφίσματος 1267 και των τροποποιήσεων του κατά του ISIS, δημιουργώντας έναν νέο ξεχωριστό κατάλογο κυρώσεων, καθώς μέχρι τότε θεωρούνταν παρακλάδι της Al Qaeda.

Ψήφισμα 1373 (2001)

Στον απόηχο των τρομοκρατικών επιθέσεων της 11^{ης} Σεπτεμβρίου (2001) στην Αμερική, το ΣΑ προχώρησε στο ψήφισμα 1373 (S/RES/1373 (2001)) ως άμεση απάντηση των ΗΕ στην παγκόσμια τρομοκρατική απειλή. Το ψήφισμα εγκρίθηκε σύμφωνα με το Κεφάλαιο VII του Χάρτη και ως εκ τούτο είναι δεσμευτικό για όλα τα μέλη του οργανισμού. Μέσω αυτού τα ΗΕ έκαναν γνωστό προς τα μέλη τους την ανάγκη για λήψη περισσότερων μέτρων κατά της τρομοκρατίας. Συγκεκριμένα, έθεσαν ως στόχο την πρόληψη τόσο της χρηματοδότησης (¶1), όσο και του προγραμματισμού και της διάπραξης τέτοιων ενεργειών (¶2). Ακόμα προέτρεψαν για μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των κρατών, μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών (¶3).

Ψήφισμα 1456 (2003)

Με πρόσφατες τις τρομοκρατικές επιθέσεις στο Μπαλί, τη Μόσχα και την Κένυα (2002) το ΣΑ προχώρησε, σε επίπεδο υπουργών εξωτερικών, στην υιοθέτηση του ψηφίσματος 1456 (S/RES/1456 (2003)) στις 20 Ιανουαρίου του 2003. Πρόκειται για μία δήλωση, η οποία κάλεσε όλα τα μέρη του οργανισμού να αποτρέψουν και να καταστείλουν κάθε υποστήριξη σε πράξεις τρομοκρατίας. Ωστόσο, το ψήφισμα αυτό δεν πρόσθεσε νέες κυρώσεις στον κατάλογο των τρομοκρατών αλλά κάλυψε το κενό που υπήρχε σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Συνεπώς, με ειδική αναφορά του τόνισε ότι τα μέτρα για την καταστολή της τρομοκρατίας θα πρέπει να λαμβάνονται και να συμμορφώνονται με τις διατάξεις των διεθνών ανθρωπιστικών δικαιωμάτων, του προσφυγικού και του ανθρωπιστικού

δικαίου (¶6).

Ψήφισμα 1540 (2004)

Ο φόβος για την απειλή της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας, λόγω της ραγδαίας αύξησης των πυρηνικών, χημικών και βιολογικών όπλων καθώς και των τρόπων παράδοσης και μεταφοράς τους, οδήγησε στο ψήφισμα 1540 (S/RES/1540 (2004)). Εγκρίθηκε στις 28 Απριλίου του 2004 και θέσπισε υποχρεώσεις στα κράτη, που απορρέουν από το Κεφάλαιο VII του Χάρτη, σχετικά με τη μη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής σε μη κρατικούς φορείς. Δημιούργησε, επίσης, την υποχρέωση στα συμβαλλόμενα μέρη να τροποποιήσουν την εσωτερική τους νομοθεσία σύμφωνα με τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου για όπλα που περιέχουν απαγορευμένα υλικά. Συγκεκριμένα το ψήφισμα αναφέρει ότι τα κράτη θα πρέπει να απέχουν από οποιαδήποτε μορφή βοήθειας προς τους μη κρατικούς δρώντες, που έχουν ως στόχο την παράνομη κατοχή, τη μεταφορά και την χρήση τέτοιων όπλων μαζικής καταστροφής (¶1). Επίσης, τα καλεί να θεσπίσουν αυστηρότατους νόμους (¶2) και να επιβάλλουν αποτελεσματικά μέτρα εγχώριου ελέγχου για την πρόληψη διάδοσης τους (¶3).

Ψήφισμα 1624 (2005)

Η αύξηση των τρομοκρατικών επιθέσεων οδήγησε τα ΗΕ, σε επίπεδο αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, στο ψήφισμα 1624 (S/RES/1624 (2005)). Κάλεσε τα κράτη-μέλη, πέρα από το να απαγορεύσουν δια του νόμου την υποκίνηση τέτοιων πράξεων, να αρνηθούν τη χορήγηση ασύλου σε άτομο που υπάρχει η υποψία ή συνδέονται πραγματικά με τρομοκρατικές ενέργειες (¶ 1). Επίσης, προώθησε την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασία μεταξύ τους, για την ασφάλεια των συνόρων τους, μέσω του ελέγχου των επιβατών (¶2)

Ψήφισμα 2178 (2014)

Η άνοδος του Ισλαμικού κράτους και η αθέμιτη δράση του οδήγησε το ΣΑ, στις 24 Σεπτεμβρίου του 2014, στο ψήφισμα 2178 (S/RES/2178 (2014)). Η ραγδαία αύξηση της τεχνολογίας έδωσε τη δυνατότητα στις ακραίες εξτρεμιστικές ομάδες να στρατολογήσουν για λογαριασμό τους μαχητές που βρίσκονταν εκτός της εδαφικής επιρροής τους. Συνεπώς, σκοπός του εν λόγω ψηφίσματος είναι ο περιορισμός της δράσης των ξένων μαχητών, καθώς αποτελούν απειλή για την παγκόσμια ειρήνη. Συγκεκριμένα, κάλεσε τα κράτη να ενισχύσουν του συννοριακού ελέγχους τους και τον έλεγχο λοιπών ταξιδιωτικών εγγράφων (¶2). Τόνισε, επίσης, την ανάγκη για συνεργασία με τις αεροπορικές εταιρίες, με σκοπό την παροχή πληροφοριών του επιβατικού τους κοινού στα συμβαλλόμενα κράτη (¶9). Τέλος επανέλαβε ότι όσοι κριθούν ένοχοι για εγκλήματα τρομοκρατίας, ακόμα και ως συνεργοί, θα βρεθούν αντιμέτωποι με τις κυρώσεις του ψηφίσματος 1267 και των τροποποιήσεων του (¶20).

Το ΣΑ προχώρησε, επίσης, στη σύσταση των παρακάτω επιτροπών για την επίβλεψη των ψηφισμάτων που προαναφέρθηκαν:

i) Η Αντιτρομοκρατική Επιτροπή (CTC)

Συστάθηκε με το ψήφισμα 1373 ως άμεση απάντηση στις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Είναι το αρμόδιο επικουρικό όργανο του Συμβουλίου Ασφαλείας για ζητήματα τρομοκρατίας και απαρτίζεται από τα 15 μέλη του. Σκοπός της η εποπτεία της εφαρμογής των αντιτρομοκρατικών αποφάσεων που λήφθηκαν στο ψήφισμα 1373(2001), το οποίο είναι το πρώτο με νομική δεσμευτική ισχύ στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII του Χάρτη. Έχει, επίσης την εποπτεία των ψηφισμάτων 1624 και 2178, που κατατέθηκαν αργότερα. Με λίγα λόγια εργάζεται για να ενισχύσει τα ΗΕ όσον αφορά την πρόληψη τρομοκρατικών ενεργειών σε παγκόσμιο επίπεδο (FIDH 2017, σ. 30).²⁴

ii) Η Εκτελεστική Διεύθυνση για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας (CTED)

²⁴ Βλέπε επίσης <https://www.un.org/sc/ctc/> (Τελευταία πρόσβαση στις 7/8/2019)

Δημιουργήθηκε με το ψήφισμα 1535 (S/ RES / 1535 (2004). Πρόκειται για σώμα που απαρτίζεται από 40 εμπειρογνώμονες και στηρίζει την CTC με την παροχή νομικής και τεχνικής βοήθειας. Συμβάλλει, επίσης, στην αξιολόγηση των αναγκών των κρατών σε θέματα που αφορούν την επίλυση φαινομένων τρομοκρατίας. Από την άλλη πλευρά, η CTED δεν μπορεί να δράσει ως ανεξάρτητος ελεγκτής για τη συμμόρφωση ή μη των συμβαλλόμενων μερών στα ψηφίσματα 1373 και 1624, καθώς λειτουργεί κατόπιν αιτήματος των κρατών και έγκρισης από τη CTC. Ωστόσο, παρά την πρωτοκαθεδρία της CTC, η CTED στην πράξη είναι υπεύθυνη για τη σύνταξη των συστάσεων και την παρακολούθηση της εφαρμογής των ψηφισμάτων, καθώς μόνο οι δικές τις αντιπροσωπίες έρχονται σε επαφή με τα εν λόγω ζητήματα (FIDH 2017, σ. 32-33).²⁵

iii) Η Επιτροπή 1540

Συστάθηκε με το ψήφισμα 1540 (S/ RES / 1540 (2004) και είναι επιφορτισμένη με την αρμοδιότητα της πρόληψης της διάδοσης πυρηνικών, χημικών και βιολογικών όπλων. Οι αποφάσεις του παρόντος ψηφίσματος, στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII, είναι νομικά δεσμευτικές για όλα τα κράτη. Εντούτοις, παρόλο που η Επιτροπή δεν είναι όργανο αποκλειστικά αρμόδιο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, καλεί τα κράτη να εμποδίσουν τις τρομοκρατικές ομάδες να αποκτήσουν πρόσβαση σε όπλα μαζικής καταστροφής, πράγμα που αναφέρεται και στην παγκόσμια αντιτρομοκρατική στρατηγική. Για το λόγο αυτό συνεργάζεται και με άλλα αντιτρομοκρατικά όργανα του ΣΑ. Με το ψήφισμα 1977 ¶ 2 (S/RES/1977 (2011) επεκτάθηκε μέχρι το 2021 η εντολή λειτουργίας της (FIDH 2017, σ. 29-30).²⁶

iv) Η ομάδα εργασίας του 1566

Η αντιτρομοκρατική ομάδα εργασίας 1566 δημιουργήθηκε με το ψήφισμα 1566 (S/RES/1566 (2004). Απαρτίζεται από όλα τα μέλη του ΣΑ. Η

²⁵ Βλέπε επίσης <https://www.un.org/sc/ctc/> (Τελευταία πρόσβαση στις 7/8/2019)

²⁶ Βλέπε επίσης <https://www.un.org/en/sc/1540/> (Τελευταία πρόσβαση στις 7/8/2019)

κύρια αρμοδιότητας της είναι να υποβάλει συστάσεις στο Συμβούλιο σχετικά με τα μέτρα, πλην αυτών που ορίζει η Επιτροπή Κυρώσεων της Al Qaeda / Ταλιμπάν, που θα επιβληθούν σε οποιονδήποτε εμπλέκεται σε τρομοκρατικές δραστηριότητες (¶ 9). Το εν λόγω ψήφισμα προτείνει, επιπλέον, τη σύσταση ενός διεθνούς ταμείου για τα θύματα τρομοκρατίας και των οικογενειών τους, όπου η χρηματοδότηση του είτε θα είναι εθελοντική, είτε θα καλύπτεται από τα κατασχεμένα περιουσιακά στοιχεία των τρομοκρατικών οργανώσεων (¶ 10) (FIDH 2017, σ. 29).²⁷

ν) Η επιτροπή κυρώσεων του ISIS και της Al Qaeda (1267/1989/2253)

Η επιτροπή έχει ως στόχο την επίβλεψη των κυρώσεων που έχει επιβάλει το ΣΑ σε άτομα και οντότητες που έχουν σχέση με τις τρομοκρατικές οργανώσεις του ISIS και της Al Qaeda. Απαρτίζεται και από τα δεκαπέντε μέλη του συμβουλίου και λαμβάνει όλες τις αποφάσεις με συναίνεση. Συστάθηκε αρχικά με το ψήφισμα 1267 (S/RES /1267(1999). Σε μία προσπάθεια ενίσχυσης της το 2011 το ΣΑ προχώρησε σε μια σειρά μεταρρυθμίσεων. Με τα ψηφίσματα 1988 (S/RES/1988 (2011) και 1989 (S/RES/1989 (2011) χώρισε το καθεστώς κυρώσεων των Ταλιμπάν και της Al Qaeda σε δυο ξεχωριστές οντότητες. Συγκεκριμένα, το 1988 δημιούργησε μια νέα επιτροπή κυρώσεων για το Αφγανιστάν με μοναδικό στόχο την επίβλεψη των Ταλιμπάν. Ακόμα, το συμβούλιο με το ψήφισμα 2253 (S/RES/2253 (2015) επέκτεινε τον κατάλογο κυρώσεων τη Al Qaeda και στον ISIS.

Τις εργασίες της επιτροπής στηρίζει και επιβλέπει μια ομάδα παρακολούθησης (Monitoring Team). Η εν λόγω ομάδα συνδράμει στις εργασίες της επιτροπής κυρώσεων του ISIS και της Al Qaeda, αλλά και της επιτροπής 1988. Στόχος της να συλλέγει πληροφορίες, να υποβάλλει εκθέσεις και να καταθέτει συστάσεις βελτίωσης και αξιολόγησης του γενικού έργου της επιτροπής.²⁸

²⁷ Βλέπε επίσης <https://www.un.org/securitycouncil/subsidiary/1566> (Τελευταία πρόσβαση στις 7/8/2019)

²⁸ Βλέπε επίσης <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267/monitoring-team/work-and-mandate> & <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267> (Τελευταία πρόσβαση στις 9/8/2019)

1.3.2 Γενική Συνέλευση

Η ΓΣ συνεδριάζει και εξετάζει τα σημαντικότερα προβλήματα που ταλανίζουν την ανθρωπότητα. Αποτελεί το «κοινοβούλιο των εθνών» (Baylis 2013, σ. 436), καθώς όλα τα κράτη-μέλη του οργανισμού εκπροσωπούνται εκεί. Οι αποφάσεις της έχουν κυρίως χαρακτήρα εισηγήσεων. Ωστόσο, παρόλο που δεν είναι νομικά δεσμευτικές αναγκάζουν τα κράτη να συμμορφωθούν, λόγω του κύρους που απορρέουν από τον οργανισμό. Σε ζητήματα διεθνούς τρομοκρατίας η ΓΣ έχει προχωρήσει στις εξής ενέργειες:

ι) Η ad hoc επιτροπή για την τρομοκρατία

Συστάθηκε το 1999, με το ψήφισμα 51/210 (A/RES/51/210 (1997)), με σκοπό την εκπόνηση μιας ενιαίας σύμβασης για την τρομοκρατία και την οργανωμένη αντιμετώπιση της σε όλες τις εκφάνσεις της. Επίσης, έχει διαπραγματευτεί διάφορα κείμενα που έχουν ως αποτέλεσμα την έγκριση τριών Συμβάσεων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, όπως τη Διεθνή Σύμβαση για την Καταστολή της Τρομοκρατίας (1999), τη Διεθνή Σύμβαση για την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (1999) και τη Διεθνή Σύμβαση για την καταστολή των πράξεων πυρηνικής τρομοκρατίας (2005) (FIDH 2017, σ. 35).

Ωστόσο, ήδη από την Πέμπτη Σύνοδος της το 2001, βρέθηκε αντιμετώπη με δυσκολίες που την εμπόδισαν να προχωρήσει στην υλοποίηση των στόχων της. Πιο συγκεκριμένα, η απουσία ευρέως αποδεκτού ορισμού για την τρομοκρατία, το νομικό χάσμα μεταξύ του νέου ενιαίου κειμένου με τις προγενέστερες συνθήκες και η αδιαλλαξία μεταξύ Δυτικών και Ανατολικών χωρών σε συγκεκριμένα επίμαχα θέματα είναι μερικά από τα προβλήματα που παραμένουν άλυτα μέχρι και σήμερα (Μαγκλιβέρας 2007, σ. 94-99). Τελευταία συνεδρίαση σημειώθηκε το 2013, όπου αποφασίστηκε ότι χρειάζεται περισσότερο χρόνο για την επίλυση των ζητημάτων που την απασχολούν για την εκπόνηση νέας συνθήκης. Με δεδομένα τα παραπάνω δεν εκπλήσσει το γεγονός της χρόνιας αδράνειας της Επιτροπής, καθώς φαίνεται πως έχει περιέλθει σε διαπραγματευτικό

αδιέξοδο. Η ΓΣ, όμως, μη μπορώντας να μείνει άπραγη προχώρησε στο ψήφισμα 71/151 το 2016, όπου αποφάσισε να συστήσει στην Έκτη Επιτροπή να συγκροτήσει μια ομάδα εργασίας με σκοπό την ταχύτερη οριστικοποίηση των διαδικασιών που αφορούν τα σχέδια της συνολικής σύμβασης της τρομοκρατίας, καθώς και τις συζητήσεις για το θέμα που περιλαμβάνεται στην ατζέντα της με το ψήφισμα 54/110 της Συνέλευσης σχετικά με το ζήτημα της συγκλήσεως μιας διάσκεψης υψηλού επιπέδου υπό την αιγίδα του ΟΗΕ (¶ 24).²⁹

ii) Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για ναρκωτικά και εγκλήματα (UNODC): Κλάδος πρόληψης τρομοκρατίας (TPB)

Από την ίδρυση του, το 1999, μέχρι σήμερα επικεντρώνεται σε ζητήματα τρομοκρατίας. Το 2002, η ΓΣ με το ψήφισμα 57/292 ενίσχυσε τη δράση του TPB, καθώς του έδωσε την δυνατότητα να παρέχει νομική βοήθεια στα κράτη που προσπαθούσαν να εφαρμόσουν τις διατάξεις των (19) Διεθνών Συμβάσεων της τρομοκρατίας. Διαθέτει, επίσης, ένα ειδικά εξειδικευμένο προσωπικό, το οποίο θέτει στη διάθεση των ΗΕ αλλά και των κρατών σε περίπτωση που αντιμετωπίσουν προβλήματα τρομοκρατίας. Τέλος, έχει αναπτύξει στενή σχέσεις συνεργασίας και με τους άλλους αντιτρομοκρατικούς φορείς της οργάνωση (FIDH 2017, σ. 47).³⁰

iii) Παγκόσμια αντιτρομοκρατική στρατηγική των ΗΕ

Με το ψήφισμα 60/288 (A/RES/60/288 (2006) εγκρίθηκε από τη ΓΣ η παγκόσμια αντιτρομοκρατική στρατηγική των ΗΕ, τον Σεπτέμβριο του 2006. Είναι μη δεσμευτικού περιεχομένου για τα κράτη μέλη του ΟΗΕ, αλλά στοχεύει στην ενίσχυση των εθνικών, περιφερειακών και διεθνών προσπαθειών για την ικανοποιητική αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Θεωρείται σημαντική επιτυχία για τον οργανισμό καθώς είναι το πρώτο πρόγραμμα κοινής στρατηγικής κατά της τρομοκρατίας που συμφωνήθηκε

²⁹ Βλέπε επίσης <http://legal.un.org/committees/terrorism/> (Τελευταία πρόσβαση στις 9/8/2019)

³⁰ Βλέπε επίσης (<https://www.unodc.org/unodc/en/terrorism/mandate-of-the-terrorism-prevention-branch.html>)

από τα συμβαλλόμενα του μέρη. Η ΓΣ, κάθε δύο χρόνια, προχωράει σε επανεξέταση της προκειμένου να εναρμονιστεί με τις ανάγκες αντιμετώπισης του τρομοκρατικού φαινομένου (FIDH 2017, σ. 34-35). Η τελευταία αναθεώρηση της παγκόσμιας αντιτρομοκρατικής στρατηγικής έγινε στις 26 Ιουνίου του 2018 με το ψήφισμα 72/284 (A/RES/72/284 (2018)).³¹

Το σχέδιο δράσης της αποτελείται από 4 πυλώνες:

A) Μέτρα για την αντιμετώπιση των συνθηκών που ευνοούν την εξάπλωση της τρομοκρατίας: Σε αυτή την φάση σκοπός των ΗΕ είναι η προσπάθεια διατήρησης της διεθνούς ειρήνης μέσω της πρόληψης των συγκρούσεων, της ενίσχυσης των διαπραγματεύσεων και των διαμεσολαβητών. Παράλληλα, ο οργανισμός επιδιώκει να καλλιεργήσει μια πιο ειρηνική κουλτούρα μεταξύ των αντιμαχόμενων λαών, προωθώντας τον διάλογο, την ανεκτικότητα και την κατανόηση. Στόχος του, επίσης, η εξάλειψη των οποιοδήποτε ανισοτήτων, μέσω της προώθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς δε και η καλλιέργεια της αίσθησης του «ανήκειν» σε ένα ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

B) Μέτρα για την πρόληψη και καταπολέμηση της τρομοκρατίας: Ο ΟΗΕ καλεί τα κράτη μέλη του να καταδικάσουν τις πράξεις που σχετίζονται με φαινόμενα τρομοκρατίας και να απολέσουν οποιαδήποτε τυχών σχέση έχουν με οργανισμούς και χώρες που διαπράττουν τέτοιες εγκληματικές ενέργειες. Ταυτόχρονα, τα κράτη θα πρέπει να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειες συνεργασίας μεταξύ τους και να εναρμονίσουν το εθνικό τους δίκαιο με τις διατάξεις των διεθνών συμβάσεων των ΗΕ που σχετίζονται με ζητήματα τρομοκρατίας.

Γ) Μέτρα για την οικοδόμηση της ικανότητας των κρατών να προλαμβάνουν και να καταπολεμούν την τρομοκρατία και να ενισχύουν το ρόλο του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών στο θέμα αυτό: Ο 3^{ος} πυλώνας

³¹ Βλέπε επίσης <https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/un-global-counter-terrorism-strategy> (Τελευταία πρόσβαση στις 10/8/2019)

περιλαμβάνει μέτρα που προωθούν τον καλύτερο συντονισμό της αντιτρομοκρατικής στρατηγικής και καλεί σε στενότερη συνεργασία μεταξύ των μελών για την επίτευξη του. Συνάμα, διευρύνει το πεδίο δράσεις των κρατών καθώς τα ενθαρρύνει να συμπράξουν και με λοιπούς διεθνείς οργανισμούς, πέρα του ΟΗΕ, για την αποτελεσματικότερη διαχείριση του φαινομένου.

Δ) Μέτρα για την εξασφάλιση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους και του κράτους δικαίου ως θεμελιώδους βάσης για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας: Ο 4^{ος} και τελευταίος πυλώνας έχει στόχο τη προστασία και την ανάδειξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως κείμενο ζήτημα στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας. Αυτό σημαίνει ότι καλεί τα κράτη να σεβαστούν τις διεθνείς συμβάσεις που σχετίζονται με τα δικαιώματα του ανθρώπου και επισημαίνει την ανάγκη για την υιοθέτηση τους στο εσωτερικό τους δίκαιο. Ταυτόχρονα ενισχύεται και η επιχειρησιακή ικανότητα του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

1.3.3 Γραμματεία

Είναι υπεύθυνη για το διοικητικό έργο των ΗΕ. Ο ρόλος της, όμως, είναι καθαρά γραφειοκρατικός καθώς στερείται της πολιτικής ισχύος και του δικαιώματος για πρωτοβουλίες μιας και καθοδηγείται από τη ΓΣ, το ΣΑ και λοιπά όργανα της οργάνωσης. Ωστόσο, σημαντική εξαίρεση στις αρμοδιότητες του Γενικού Γραμματέα αποτελεί το άρθρο 99 του Χάρτη των ΗΕ, καθώς σύμφωνα με αυτό έχει τη δυνατότητα να αναμιχθεί σε καταστάσεις που αποτελούν απειλή για την παγκόσμια ειρήνη, με την ανοχή πάντα του ΣΑ (Baylis 2013, σ. 438). Πάνω σε αυτό το πλαίσιο βασίστηκε και η αντιτρομοκρατική δράση της Γραμματείας, η οποία έχει ως εξής:

i) Γραφείο Αντιτρομοκρατίας των Ηνωμένων Εθνών (UNOCT)

Αποτελεί νεοσύστατη προσθήκη στη δομή του ΟΗΕ καθώς δημιουργήθηκε με το ψήφισμα 71/291 (A/RES/71/291 (2017) της ΓΣ, το 2017, σε μια προσπάθεια να ενισχυθεί ο συντονισμός και η συνοχή μεταξύ των αντιτρομοκρατικών δραστηριοτήτων του οργανισμού. Σκοπός του η ισορροπημένη εφαρμογή της αντιτρομοκρατικής στρατηγικής από τα συμβαλλόμενα μέρη του οργανισμού, καθώς και ο συντονισμός της δράσης των 38 οντοτήτων της CTITF. Μέλημα του, επίσης, είναι να αναγάγει την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας σε πρωταρχικό στόχο των ΗΕ. Για το λόγω αυτό καλείται να ηγηθεί τις όποιες προσπάθειες και πρωτοβουλίες του οργανισμού προς την πάταξη φαινομένων βίαιου εξτρεμισμού.³²

ii) Η Ειδική Ομάδα για την εφαρμογή της αντιτρομοκρατικής δράσης (CTITF)

Ιδρύθηκε το 2005 από τον τότε Γενικό Γραμματέα Κόφι Ανάν και εγκρίθηκε το 2006 από τη ΓΣ στο πλαίσιο της παγκόσμιας στρατηγικής για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Αποτελείται από 38 διεθνείς οντότητες (36 από τον ΟΗΕ, Interpol και Παγκόσμιος Οργανισμός

³² Βλέπε επίσης <https://www.un.org/en/counterterrorism/> (Τελευταία πρόσβαση στις 9/8/2019)

Τελωνείων) και συντονίζει το έργο και τη δράση μεταξύ τους, μεγιστοποιώντας την αποτελεσματικότητά τους. Παρέχει, επίσης, στα κράτη-μέλη την αναγκαία στήριξη που χρειάζονται για τη σωστή υλοποίηση και εφαρμογή των τεσσάρων πυλώνων της αντιτρομοκρατικής στρατηγικής της ΓΣ. Από το 2017 υπάγεται στο νέο Γραφείο Αντιτρομοκρατίας (FIDH 2017, σ. 41).³³

iii) Κέντρο Αντιμετώπισης Τρομοκρατίας (UNCCT)

Δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία της Σαουδικής Αραβίας για την προώθηση της διεθνούς αντιτρομοκρατικής συνεργασίας. Επικυρώθηκε από το ΓΣ με το ψήφισμα 66/10 του 2011 (A/RES/66/10 (2011) και ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Απρίλιο του 2012. Οι στόχοι του διαφαίνονται ξεκάθαρα στο «Όραμα των 6 σημείων», όπως το διατύπωσε ο ΓΓ σε ομιλία του στην 9^η συνάντηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής του UNCCT, τον Νοέμβριο του 2014. Συγκεκριμένα, τόνισε ότι το UNCCT θα πρέπει να μετατραπεί σε «Κέντρο Αριστείας» όπου θα δίνει τα φώτα του σε ζητήματα που δεν καλύπτονται από άλλα όργανα του οργανισμού και θα πρέπει, επίσης, να καθοδηγεί τα κράτη-μέλη προκειμένου να εφαρμόσουν με ισορροπημένο τρόπο και τους τέσσερις πυλώνες της αντιτρομοκρατικής στρατηγικής³⁴. Ακόμα, αξίζει να σημειωθεί ότι έχει αναπτύξει στενή συνεργασία με την CTITF. Από το 2017 στεγάζεται στο Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας. Η χρηματοδότηση του γίνεται σε εθελοντική βάση με προεξάρχοντα τη Σαουδική Αραβία (πάνω από 132 εκατομμύρια δολάρια), η οποία κατέχει και την προεδρία της συμβουλευτικής επιτροπής του.

iv) Ολοκληρωμένη βοήθεια για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (I-ACT)

Είναι ένα πρόγραμμα που στοχεύει στον καλύτερο συντονισμό της δημιουργίας υποδομών και της ανάπτυξης ικανοτήτων πάταξης φαινομένων τρομοκρατίας σε συγκεκριμένες χώρες. Απαρτίζεται από

³³ Βλέπε επίσης <https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/about-task-force> (Τελευταία πρόσβαση στις 9/8/2019)

³⁴ Βλέπε επίσης <https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/uncct/uncct-vision> (Τελευταία πρόσβαση στις 9/8/2019)

εκπροσώπους των 38 διεθνών οντοτήτων της CTITF και λειτουργεί κάτω από τις εντολές του Γραφείου Αντιτρομοκρατίας. Στοχεύει στον εντοπισμό και την κάλυψη των κενών που δημιουργούνται στα κράτη κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της Παγκόσμιας Στρατηγικής για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας. Διαθέτει, επίσης, ένα ηλεκτρονικό σύστημα πληροφοριών που προωθεί τη συνεργασία μεταξύ των μελών μέσω του συντονισμού της τεχνικής βοήθειας και της ανταλλαγής πληροφοριών. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι μέχρι σήμερα έχουν ζητήσει τη βοήθεια του τέσσερις χώρες, μεταξύ των οποίων είναι η Μαδαγασκάρη (2008), η Νιγηρία (2008), η Μπουρκίνα Φάσο (2009) και το πιο πρόσφατο Μάλι (2015) (FIDH 2017, σ. 46).³⁵

³⁵ Βλέπε επίσης <https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/integrated-assistance-countering-terrorism-i-act> (Τελευταία πρόσβαση στις 9/8/2019)

Μέρος Δεύτερο

Η περίπτωση του ISIS

Η σημαία του Ισλαμικού Κράτους³⁶

³⁶ Τα λευκά γράμματα στη κορυφή γράφουν: « **Δεν υπάρχει άλλος θεός εκτός από τον Αλλάχ** [ο Θεός]». Η φράση αυτή είναι μια διακήρυξη πίστεως που χρησιμοποιείται από τους οπαδούς του Ισλάμ και είναι γνωστή ως «**Σαχάντα**». Κάτω από την επιγραφή υπάρχει η σφραγίδα του προφήτη Μωάμεθ, όπου αναγράφει ότι « **Ο Μωάμεθ είναι ο απεσταλμένος του Θεού**».

(Πηγή: <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-flag-what-do-the-words-mean-and-what-are-its-origins-10369601.html>) (Τελευταία πρόσβαση στις 8/9/2019)

2.1 Η γέννηση του Ισλαμικού Φονταμενταλισμού

Το έτος 632 μ.Χ. αποτελεί σημείο αναφοράς για τον μουσουλμανικό κόσμο. Ο θάνατος του προφήτη Μωάμεθ δημιούργησε τρομερές εντάσεις εντός της θρησκείας, εξαιτίας του κενού διαδοχής που άφησε πίσω του. Η όλη κατάσταση ήταν ικανή να προκαλέσει σχίσμα στους κόλπους του Ισλάμ, χωρίζοντας τους πιστούς σε δυο μεγάλες παρατάξεις, οι οποίες κατηγορούσαν η μια την άλλη για *τακφίρ*, δηλαδή για αποστασία από τις διδαχές του προφήτη (Naroleoni 2014, σ. 139). Με απλά λόγια οι μεν υποστήριζαν ότι ο διάδοχος θα πρέπει να προέρχεται από το στενό συγγενικό περιβάλλον του Μωάμεθ ως άμεσος απόγονος του (οι λεγόμενοι Σιίτες) και οι δε θεωρούσαν ότι διάδοχος μπορεί να οριστεί οποιοσδήποτε προέρχεται από την φυλή του προφήτη (οι λεγόμενοι Σουνίτες). Η διαμάχη αυτή κρατάει μέχρι σήμερα και συχνά κορυφώνεται με αιματηρές επιθέσεις μεταξύ των πιστών των δυο δογμάτων. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι το Σουνίτικο στοιχείο βρίσκεται εκφραστές στο μεγαλύτερο μέρος του μουσουλμανικού πληθυσμού καθώς αποτελεί το 85% παγκοσμίως (Μπαλωμένος 2017, σ. 66). Ωστόσο ο Ισλαμικός Φονταμενταλισμός δεν έχει ταυτόσημη ιστορία με το Ισλάμ, το οποίο μετρά περίπου 1400 χρόνια ζωής. Ο ίδιος υπάρχει εδώ και έναν αιώνα και είναι το προϊόν της συνάντησης του Ισλαμισμού με τον δυτικό πολιτισμό.

Η αποικιοκρατία που επέβαλαν οι Δυτικοί από τον 17^ο αιώνα υπήρξε μια υποτιμητική και σκληρή εμπειρία για πολλούς Μουσουλμάνους, ιδιαίτερα στον Αραβικό κόσμο, καθώς μεγάλα τμήματα του πληθυσμού τους κατακτήθηκαν από τους δυτικούς για να ικανοποιήσουν τα ιμπεριαλιστικά τους συμφέροντα. Αυτό σημαίνει ότι καταπατήθηκαν κοινωνικά και πολιτικά πρότυπα αιώνων και άρχισε μια καθοδική πορεία της άλλοτε περήφανης ιστορίας των μουσουλμάνων (Neumann 2016, σ. 55). Οι λόγοι αυτοί οδήγησαν στην εμφάνιση και ανάπτυξη διάφορων θρησκευτικών φονταμενταλιστικών κινημάτων, ιδίως μετά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα. Αποσκοπούσαν, λοιπόν, σε ένα Ισλάμ αδιάφθορο και προσανατολισμένο στα θρησκευτικά κείμενα, όπως υπήρξε στα χρόνια του προφήτη Μωάμεθ και των άμεσων «ευσεβών» διαδόχων του (Salaf). Από αυτή τη βίαιη συνάντηση με την Δύση προήλθαν δυο κινήματα, οι

ντεομπάντις και οι σαλαφιστές, τα οποία αρχικά είχαν ελάχιστο πολιτικό και επαναστατικό χαρακτήρα.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι οι σημερινοί σαλαφιστές έχουν πολύ μικρή σχέση με το μεταρρυθμιστικό κίνημα που αναφέρθηκε πριν. Στο ξεκίνημα του δεν είχε αντί-δυτική ιδεολογία, αντιθέτως εξέφραζε τον θαυμασμό των Αράβων για την εκσυγχρονισμένη Δύση και τόνιζε την ανάγκη τους για *Αλ Νάχντα* (Naroleoni 2014, σ. 133), κοινώς για «αναγέννηση» σύμφωνα με τα δυτικά πρότυπα, μετά την πτώση των Οθωμανών. Ωστόσο, οι άσχημες μνήμες της δυτικής αποικιοκρατίας στον αραβικό κόσμο άλλαξαν κατά πολύ το περιεχόμενο και την κατεύθυνση του κινήματος. Συνεπώς, ο σύγχρονος σαλαφισμός στη ριζοσπαστική μορφή του είναι κατά της δυτικής κοινωνίας και των απίστων που την περιβάλλουν. Προσφέρει το τέλειο σύστημα κανόνων και απαγορεύσεων για τους φανατικούς πιστούς και τέλος καλλιεργεί το αίσθημα του «ανήκειν» σε μια κοινωνία όπου δεν υπάρχουν διαφορές και ανισότητες μεταξύ των μελών της (Neumann 2016, σ. 154).

Από το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα, συγκεκριμένα το 1928, έκανε την εμφάνιση της μια εκ των σημαντικότερων ισλαμικών οργανώσεων, η Μουσουλμανική Αδελφότητα, στην Αίγυπτο. Ιδρυτής της ήταν ο Χασάν αλ Μπανά, όπου θεωρούσε ότι η επιρροή των δυτικών ιδεών ήταν καταστροφική για το Ισλάμ. Στόχος του, πέρα από το τέλος της αποικιοκρατίας, ήταν επίσης και η διάλυση του κοσμικού συστήματος δικαίου επαναφέροντας το θρησκευτικό ισλαμικό δίκαιο της Σαρίας (Neumann 2016, σ. 56-57). Άλλη μια εξέχουσα προσωπικότητα που ξεπρόβαλε μέσα από την οργάνωση τη δεκαετία του 50 ήταν ο Σαγίντ Κούτμπ, ενός Αιγυπτίου δασκάλου με σπουδές στο εξωτερικό. Ήταν ο άνθρωπος που μετέτρεψε τον ισλαμισμό σε επαναστατική ιδεολογία. Όντας θερμός υποστηρικτής του Ιερού Πολέμου (Τζιχάντ), ως εργαλείο για να επιβληθεί η βούληση του θεού, ασπάστηκε τον ουχαμπισμό, μια ακραία μορφή σαλαφισμού όπου πρεσβεύει την επιστροφή στο «καθαρό Ισλάμ» της εποχής του προφήτη και προάγει την εχθρότητα απέναντι σε οποιαδήποτε μορφή αθεϊσμού και πολυθεϊσμού (Neumann 2016, σ. 58). Με το θάνατο του οι οπαδοί του βρήκαν καταφύγιο στη Σαουδική Αραβία, όπου μετέφεραν και τις επαναστατικές ιδέες του.

Η Ιρανική επανάσταση του 1979 έδωσε μια νέα δυναμική στις ομάδες που επιθυμούσαν την κατάλυση των κοσμικών κρατών της Μέσης Ανατολής. Η ανατροπή του Σάχη και η εγκαθίδρυση ισλαμικού κράτους από τον Χομεϊνί στο Ιράν αποτέλεσε το έναυσμα για παρόμοιες αλλαγές στην ευρύτερη περιοχή των αραβικών λαών (Μπόση 2018, σ. 345). Παράλληλα, με τον πόλεμο του Αφγανιστάν, τη δεκαετία του 80, το τζιχαντιστικό κίνημα έλαβε παγκόσμιες διαστάσεις. Η εγκατάσταση φιλοσοβιετικής ηγεσίας στη χώρα ξεσήκωσε τους ακραίους ισλαμιστές οι οποίοι ένωσαν την θρησκευτική τους ακεραιότητα να βάλλεται από τους απίστους. Από αυτόν τον πόλεμο δεν έλειψε και η συνεισφορά της Αμερικής της οποίας ήταν καθοριστική για την ανάδειξη των Μουτζαχεντίν, μιας ισλαμικής οργάνωσης που το όνομα της συνδέθηκε στενά με την τρομοκρατία τα χρόνια που ακολούθησαν (Dahlan 2018, σ. 259-260).

Η διεθνοποίηση του πολέμου του Αφγανιστάν έφερε στο προσκήνιο μια νέα ηγετική προσωπικότητα, αυτή του παλαιστίνιου Αμπτουλάχ Αζάμ. Βαθιά επηρεασμένος από τις διδαχές του Σαγίντ Κούτμπ έγινε ο εκπρόσωπος της Αφγανικής Τζιχάντ. Ο ίδιος επινόησε και τη θεωρία της «λατρείας των μαρτύρων» (Neumann 2016, σ. 64), σύμφωνα με την οποία όσοι πιστοί έβρισκαν ένδοξο θάνατο στον αγώνα κατά των απίστων θα λάμβαναν ουράνια ανταμοιβή από τον θεό. Η θέση του αυτή έγινε το σήμα κατατεθέν του τζιχαντισμού. Εκτός από αυτό τόνισε, επίσης, ότι ατομικό καθήκον κάθε πιστού είναι να υπερασπιστεί την *Umma*, δηλαδή την μουσουλμανική κοινότητα, μέσω της αμυντικής τζιχάντ, η οποία αποτελεί τον βασικότερο πυλώνα της ζωής των μουσουλμάνων (Celso 2018, σ. 34). Ο Αζάμ πρόσφερε πολλά στον πόλεμο του Αφγανιστάν καθώς χάρις τις ικανότητες του κατάφερε να προσεγγίσει και να εκπαιδεύσει πολλούς μαχητές στον αγώνα κατά των απίστων. Αξίζει δε να σημειωθεί πως η σημαντικότερη παρακαταθήκη του για τις επόμενες γενιές ήταν μια λίστα με εκατοντάδες μαχητές έτοιμους για δράση, γνωστή με το όνομα Al Qaida- «Η Βάση» (Neumann 2016, σ. 69).

Κληρονόμος και συνεχιστής του Αζάμ ήταν ο Σαουδάραβας ακόλουθος του και συνιδρυτής της Al Qaida, ο Οσάμα Μπιν Λάντεν. Γόνος εύπορης οικογένειας, μαθήτευσε κοντά του στον πόλεμο του Αφγανιστάν και κατάφερε να συνδέσει το όνομα του με την παγκόσμια τρομοκρατία

στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Έχοντας πιστώσει ήδη μια νίκη κατά της Σοβιετικής Ένωσης στο ενεργητικό του, πίστεψε ότι με την πτώση και της άλλης υπερδύναμης, της Αμερικής, θα κατάφερνε να ελευθερώσει τον αραβικό κόσμο από τα αιρετικά φιλοδυτικά καθεστώτα που τον κατείχαν (Schweitzer & Shay 2003, σ. 25). Με βάση αυτό το σκεπτικό, ενορχήστρωσε τις τρομοκρατικές επιθέσεις της εντεκάτης Σεπτεμβρίου του 2001, κηρύσσοντας με αυτόν τον τρόπο πόλεμο κατά των ΗΠΑ. Ο πόλεμος αυτός έμελε να αλλάξει δραματικά τη ροή της παγκόσμιας πορείας.

2.2 Η φυσιогνωμία του Ισλαμικού Κράτους

A. Η πορεία του

Η Αμερικάνικη εισβολή στο Ιράκ, το 2003, ξύπνησε αναμνήσεις της αποικιοκρατικής περιόδου στην περιοχή. Το κενό εξουσίας, που δημιουργήθηκε από την ανατροπή του Σαντάμ Χουσεΐν, καλύφθηκε αμέσως από τους μειοψηφούντες Σίιτες. Η κίνηση αυτή προκάλεσε την δυσaréσκεια των Σουνιτών του κόμματος Μπάφ, καθώς μέχρι πρότινος ήταν κύριοι των πραγμάτων στο Ιράκ. Το αποτέλεσμα ήταν να έρθουν σε επαφή με εξτρεμιστικές ομάδες δίνοντας το έναυσμα για την ανάπτυξη τρομοκρατικών δράσεων, τόσο κατά των ΗΠΑ, όσο και κατά της σιιτικής κυβέρνησης, προκαλώντας έτσι με αυτό τον τρόπο μεγαλύτερο χάος στη χώρα.

Μία από τις ομάδες που έδρασε στην περιοχή ήταν του Αμπού Μουσάμπ Αλ Ζαρκάουι. Πρόκειται για έναν Ιορδανό Ισλαμιστή, ταπεινής καταγωγής, όπου λίγο μετά τα είκοσι κατέληξε στη φυλακή με αποτέλεσμα να έρθει σε επαφή με τον ακραίο σαλαφισμό. Ο έντονος θρησκευτικός του ζήλος του καλλιέργησε αισθήματα μισαλλοδοξίας για τους Εβραίους, τους Σίιτες αλλά και για τον βασιλικό οίκο της Ιορδανίας, καθώς θεωρούσε πως ήταν οι πλησιέστεροι εχθροί που έχρηζαν προσπάθειες άμεσης αντιμετώπισης για τη δημιουργία χαλιφάτου. Από τους περισσότερους χαρακτηρίζεται ως ο «πατέρας» του Ισλαμικού Κράτους καθώς πολλές από τις διδαχές, τις πράξεις και τις πολιτικές του υιοθετήθηκαν από αυτό (Neumann 2016, σ. 84-85).

Με την είσοδο του στο Ιράκ, το 2002, σημειώθηκαν πολλά τρομοκρατικά χτυπήματα, με τη μορφή βομβιστικών επιθέσεων αυτοκτονίας. Θύματα της δράσης του ήταν οι Αμερικάνοι, Σίιτες πολίτες αλλά και Σουνίτες. Το 2004 προσχώρησε στην Al Qaeda και χρηστήκε από τον Οσάμα Μπιν Λάντεν επίσημος αντιπρόσωπος της στο Ιράκ. Έκτοτε, ο Αμπού Μουσάμπ Αλ Ζαρκάουι έγινε επικεφαλής της τζιχαντιστικής οργάνωσης Ταουχίντ ουάλ Τζιχάντ, όπου αργότερα την μετονόμασε σε Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ. Οι ωμότητες και η βία της ομάδας του, τόσο κατά των Σιιτών, όσο και κατά των Σουνιτών, οδήγησε σε σεκταριστικό

πόλεμο μεταξύ τους. Ωστόσο, η ηγεσία της Al Qaeda, φανερά δυσαρεστημένη μαζί του, στην αρχή τον επέκρινε. Όμως, ο φόβος περιθωριοποίησης των τζιχαντιστών με την ανάδειξη νέου εθνικιστικού μετώπου στο κοσμικό Ιράκ, οδήγησε τον Οσάμα Μπιν Λάντεν στην αναγνώριση του Αμπού Μουσάμπ Αλ Ζαρκάουι ως εμίρη, με αποτέλεσμα την μετονομασία της οργάνωσης του σε Al Qaeda του Ιράκ (AQI) (Napoleoni 2014, σ. 39-40). Η νέα θέση του έδωσε τη δυνατότητα να επεκτείνει την δύναμη και την επιρροή του στην περιοχή, προσελκύνοντας περισσότερους οπαδούς και χρηματικούς-στρατιωτικούς πόρους για τον αγώνα του εναντίων των απίστων. Εντούτοις, ο θάνατος του το 2006, έπειτα από αμερικάνικη αεροπορική επιδρομή, προκάλεσε ισχυρό πλήγμα στην οργάνωση. Το κενό εξουσίας που δημιουργήθηκε έδωσε τη δυνατότητα σε περίπου τριάντα ηγέτες των διάφορων σιιτικών φυλών της περιοχής να σχηματίσουν συνασπισμό κατά του AQI. Η «αφύπνιση», όπως ονομάστηκε η επιχείρησή τους, πέτυχε καίρια χτυπήματα στην οργάνωση με αποτέλεσμα τη σταδιακή παρακμή της (Μπαλωμένος 2017, σ. 68).

Με την αποχώρηση των αμερικάνικων στρατευμάτων το 2009 από το Ιράκ εγκαινιάστηκε νέος κύκλος συγκρούσεων. Ο σίιτης πρωθυπουργός του Ιράκ άδραξε την ευκαιρία και κυνήγησε τους σουνίτες ηγέτες της περιοχής, με αποτέλεσμα τη δημιουργία πολλών αντιδράσεων αλλά και θρησκευτικών εντάσεων. Τα απομεινάρια του AQI εκμεταλλεύτηκαν τη νέα αναταραχή προς όφελος τους και προχώρησαν σε ανασύσταση της οργάνωσης (Dahlan 2018, σ. 276). Νέος ηγέτης ανακηρύχθηκε ο Αμπού Μπάκρ αλ Μπαγκντάντι, Ιρακινός θεολόγος από τη Σαμάρρα, όπου το 2010 ονόμασε την ομάδα του σε Ισλαμικό κράτος του Ιράκ. Ευθύς εξαρχής ξεκίνησε διαδικασίες ανεξαρτητοποίησης από την μητρική οργάνωση του, την Al Qaeda, λόγω της παρακμής που άρχισε να υφίσταται, ήδη από τα χρόνια του Αμπού Μουσάμπ Αλ Ζαρκάουι. Αυτή του η κίνηση αποσκοπούσε, επίσης, στην εξομάλυνση των σχέσεων του με Ιρακινούς σουνίτες της Αφύπνισης (Napoleoni 2014, σ. 41).

Με την «Αραβική Άνοιξη», το 2010, σύσσωμος ο αραβικός κόσμος εξέφρασε το αίτημα του για πολιτική αλλαγή. Γρήγορα οι φιλειρηνικές και φιλελεύθερες διαδηλώσεις έδωσαν την θέση τους σε αιματηρές επαναστατικές εξεγέρσεις, λόγω της βίαιης καταστολής των

κυβερνήσεων. Η πτώση της κυβέρνησης της Τυνησίας το 2011 πυροδότησε ντόμινο εξελίξεων που είχε ως επακόλουθο την ανατροπή του καθεστώτος της Αιγύπτου και της Λιβύης. Στην περίπτωση της Συρίας ο ρωσικός παράγοντας δεν επέτρεψε την πτώση του Άσαντ, λόγω συμφερόντων στην περιοχή (Λυγερός 2016, σ. 115), με αποτέλεσμα η χώρα να βυθιστεί στη δίνη του εμφυλίου πολέμου. Εκμεταλλευόμενος την γενική αναταραχή στη Συρία, ο Αλ Μπαγκντάντι, σε αντίθεση με την ΑΙ Qaeda, έσπευσε να υλοποιήσει τα σχέδια του για επέκταση στη περιοχή. Ωστόσο, μοναδικό εμπόδιο στις βλέψεις του ήταν το παρακλάδι της ΑΙ Qaeda στη Συρία, η Αλ Νούσρα, του Σύριου Αμπού Μοχάμεντ αλ Τζαουλανί. Η ήπια στρατηγικής της από κοινού με τις μεγάλες της επιτυχίες απέναντι στο καθεστώς Άσαντ την έκαναν ιδιαίτερα δημοφιλής στους κόλπους του σουνιτικού πληθυσμού (Neumann 2016, σ. 95), προκαλώντας τις αντιδράσεις στο γνήσιο τζιχαντιστικό κίνημα, όπως συνήθιζε να λέει ο Αλ Μπαγκντάντι για την οργάνωση του.

Μολαταύτα, την Άνοιξη του 2013, στην προσπάθεια του να περιορίσει τη δράση της Αλ Νούσρα, ανακήρυξε τη συγχώνευση της με το ΙΣΙ. Με αυτό τον τρόπο του δόθηκε το έναυσμα να δημιουργήσει το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και της Συρίας/Λεβάντε (ISIS/ISIL). Αυτή του η πράξη προκάλεσε σύγχυση μεταξύ των μελών της ΑΙ Qaeda με αποτέλεσμα να οδηγήσει τις οργανώσεις σε σύγκρουση. Ο αρχηγός της και διάδοχος του Οσάμα Μπιν Λάντεν, Αϊμάν Αλ Ζαουάχρι, επέκρινε τις πράξεις του Αλ Μπαγκντάντι, με αποτέλεσμα τη ρήξη και την έξωση του τελευταίου από την ιστορική οργάνωση, το 2014 (Μπαλωμένος 2017, σ. 69).

Πρωταρχικός στόχος του ISIS, σε αντίθεση με άλλες ισλαμιστικές οργανώσεις, ήταν η δημιουργία κράτους. Για το λόγο αυτό, η πολεμική του πείρα, ο δυτικός εξοπλισμός και η οικονομική του ευελιξία το οδήγησαν στην κατάληψη σουνιτικών εδαφών στο Ιράκ, το 2014. Η πτώση της Μοσούλης, την ίδια χρονιά, ήταν καθοριστικής σημασίας για τη εδραίωση της εικόνας του στη διεθνή σκηνή. Οι νέες περιοχές, πλούσιες σε κοιτάσματα, του έδωσαν την δυνατότητα αυτοχρηματοδότησης. Μετά από αυτές τις εξελίξεις δίκαια θεωρήθηκε, λοιπόν, το ISIS ως η πιο αποτελεσματική και κυρίαρχη ομάδα τζιχαντιστών στον κόσμο, καθώς κατάφερε να ξεπεράσει την πρώην μητρική του οργάνωση και να

ανακηρύξει τη δημιουργία σαλαφιστικού κράτους, μεταβάλλοντας έτσι τους συσχετισμούς στην πολιτική σκηνή της περιοχής (Cockburn 2014, σ. 24).

Έχοντας εδραιώσει πλέον τα εδάφη του σε Συρία και Ιράκ, ο Αλ Μπαγκντάντι αυτοανακηρύχθηκε χαλίφης, τον Ιούνιο του 2014, την πρώτη μέρα του ραμαζανιού. Η κίνηση αυτή, αν και ξεσήκωσε τις αντιδράσεις ολόκληρου του μουσουλμανικού κόσμου, έχαιρε αναγνώριση μόνο στους κόλπους των ακραίων εξτρεμιστών. Μεγάλες οργανώσεις όπως η Μπόκο Χαράμ στη Νιγηρία, οι Ταλιμπάν στο Πακιστάν και Αφγανιστάν, η Ανσάρ αλ-Σαρία στη Λιβύη και λοιπές στην Αίγυπτο, την Αλγερία, την Υεμένη και το Λίβανο δήλωσαν την πίστη τους στο νέο χαλίφη, με αποτέλεσμα τη μεγιστοποίηση της επιρροής του (Μπαλωμένος 2017, σ. 70). Το επόμενο μεγάλο στρατηγικό βήμα, για την υλοποίηση των στόχων του, ήταν η επιβολή ακραίας μορφής Σαρίας, με σκοπό τον έλεγχο των τοπικών πληθυσμών. Επίσης, οι νέες περιοχές, πλούσιες σε ορυκτά κοιτάσματα, του έδωσαν την δυνατότητα για οικονομική ανεξαρτησία, καθώς θα μπορούσε να καλύψει τις δαπάνες της οργάνωσης με τοπικούς πόρους (Jones κ. συν. 2017, σ. 16).

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονισθεί ότι το ISIS στο ζενίθ της δύναμης του, το 2014, αριθμούσε περίπου στα 125.000 km² έκταση, δηλαδή, λίγο μικρότερη από την αντίστοιχη της Ελλάδας (περίπου 130.000 km²)³⁷. Συγκεκριμένα, στο Ιράκ βρίσκονταν υπό την επιρροή του περί τα 6.5 εκατομμύρια κατοίκους σε μία έκταση περίπου 58.372 km². Παρόμοια ήταν και η κατάσταση στη Συρία, καθώς σε μία έκταση 47.497km² ήλεγχε περίπου 3.3 εκατομμύριο πολίτες. Παράλληλα, με την προσάρτηση διάφορων εξτρεμιστικών οργανώσεων στο εσωτερικό του αποκόμισε σημαντικά εδαφικά οφέλη, δίχως να σπαταλήσει στρατιωτικές δυνάμεις. Ειδικότερα, στην Νιγηρία η Μπόκο Χαράμ του παραχώρησε εκτάσεις περίπου 18.019 km² με 1.5 εκατομμύρια κατοικήσιμο πληθυσμό. Στο Αφγανιστάν και την Αίγυπτο αποκόμισε τα λιγότερα εδάφη. Οι τρομοκρατικές ομάδες των περιοχών είχαν υπό τον έλεγχο τους, στο μεν Αφγανιστάν περίπου 2.919 km² με πληθυσμό της τάξεως των 500 χιλιάδων

³⁷ Πηγή

https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/statistics/factsheets/pdf/el_en.pdf

κατοίκων, στη δε Αίγυπτο περίπου 910 km² με λιγότερο από 100 χιλιάδες κατοίκους (Jones κ. συν. 2017, σ. 20-22).

Ωστόσο, από το 2016 και μετά, η κυριαρχία του σε αυτές τις περιοχές άρχισε να υποχωρεί, με αποτέλεσμα σήμερα να κατέχει λιγότερο από 1% της αρχικής του κτήσης. Κύρια αιτία αυτής της εξέλιξης ήταν η συστράτευση των χωρών της Δύσης και Αραβικής Ένωσης σε ένα διεθνή συνασπισμό, με προεξάρχουσες τις ΗΠΑ. Ο συνασπισμός ανέπτυξε έντονη στρατιωτική δράση και πέτυχε σημαντικά πλήγματα στο ISIS, με αποτέλεσμα τη σταδιακή συρρίκνωση του και την επερχόμενη κατάρρευση

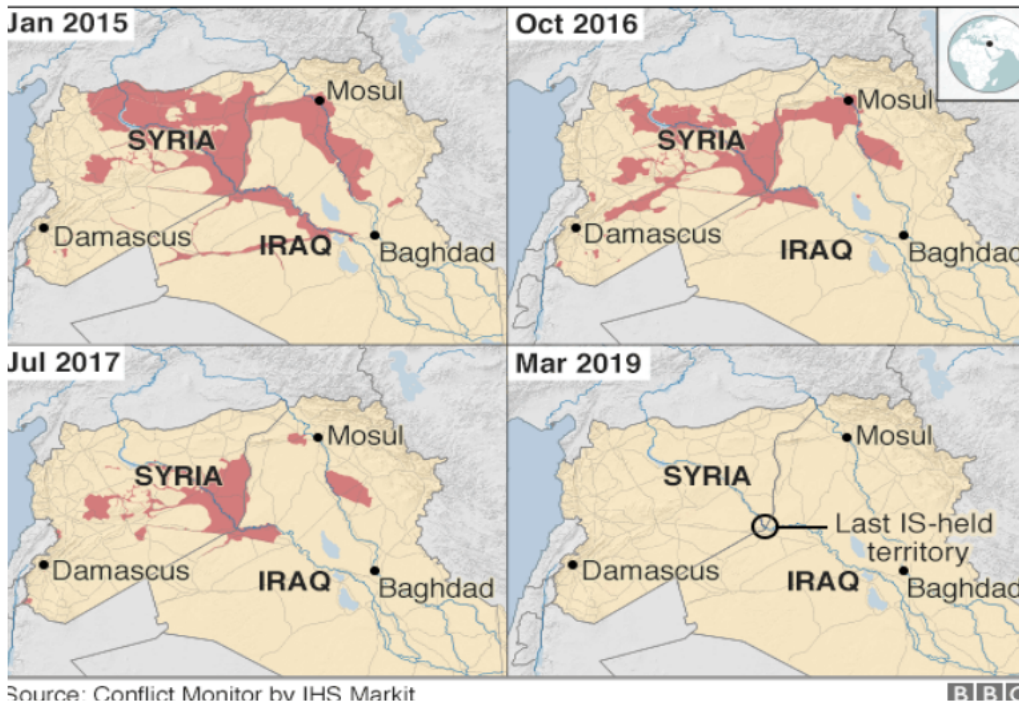

του (Μπαλωμένος 2017, σ. 72).

Χάρτης με τις βλέψεις του ISIS για τη δημιουργία Χαλιφάτου ³⁸

³⁸ Πηγή <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/isis-militants-iraq-proclaim-new-3790221>

How the area under IS control has shrunk

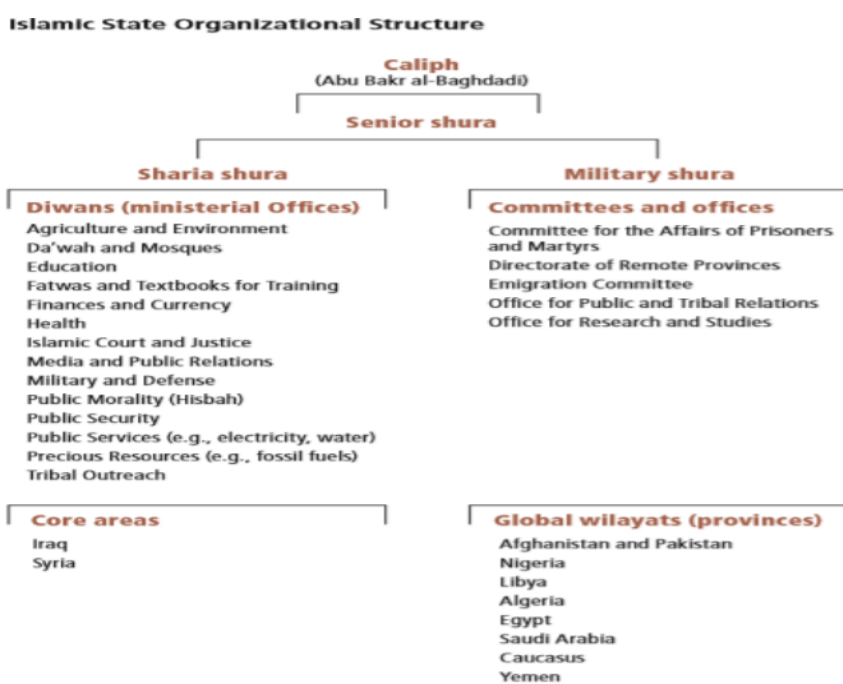
Χάρτης με την εδαφική συρρίκνωση του ISIS ³⁹

B. Η δομή του

Ήδη από τα χρόνια της Ιρακινής Άνοιξης και της εισβολής στο Αφγανιστάν είναι γνωστό ότι όλες οι τζιχαντιστικές οργανώσεις, που κατείχαν εδάφη, είχαν ως κύριο μέλημα τους τη δημιουργία τοπικών θεσμών, προς εξυπηρέτηση των υπόδουλων κατοίκων τους, με σκοπό την καθυπόταξη τους. Εξαιρέση σε αυτόν τον γενικό κανόνα δεν αποτέλεσε το ISIS. Ευθύς εξαρχής με την ανακήρυξη του Ισλαμικού Κράτους σε χαλιφάτο, ο Αλ Μπαγκντάντι προχώρησε στη δημιουργία διάφορων «*Diwan*», κοινώς συμβούλια, για την άρτια λειτουργία της οργάνωσης (al-Tamimi 2015, σ. 122). Με αυτόν τον τρόπο ήθελε να επικυρώσει την κυριαρχία του στις νέες περιοχές και να προσδώσει στην ομάδα του χαρακτηριστικά ενός σύγχρονου γραφειοκρατικού δυτικού κράτους στην πιο ριζοσπαστική ισλαμική μορφή του.

³⁹ Πηγή <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-45547595>

Το ISIS απαρτίζεται από πολλά συμβούλια εκ των οποίων το καθένα ξεχωριστά καλύπτει και έναν τομέα της καθημερινής ζωής. Πιο συγκεκριμένα, η ανώτατη αρχή της οργάνωσης είναι ο ίδιος ο Χαλίφης. Κάτω από αυτόν βρίσκεται η μεγάλη «*Shura*» όπου αποτελείται από τους πιο έμπιστους συμβούλους του. Έπειτα ακολουθεί το συμβούλιο της σαρίας, το οποίο είναι υπεύθυνο για την χάραξη γενικής πολιτικής σε ζητήματα της καθημερινότητας, όπως η εκπαίδευση, η θρησκεία, η δικαιοσύνη κλπ. Επίσης, στον αντίποδα του συμβουλίου της σαρίας

SOURCES: Global Terrorism Database, undated; IHS Jane's, 2016; Aymenn al-Tamimi, "The Evolution in Islamic State Administration: The Documentary Evidence," *Perspectives on Terrorism*, Vol. 9, No. 4, 2015; Aidan Lewis, "Islamic State: How It is Run," British Broadcasting Corporation, May 22, 2015; Christoph Reuter, "Secret Files Reveal the Structure of the Islamic State." *Der Spiegel*.

βρίσκεται το στρατιωτικό συμβούλιο που είναι καθαρά επιφορτισμένο με στρατιωτικά ζητήματα. Αυτή του η οργάνωση αντικατοπτρίζεται και από το παρακάτω σχήμα (Jones κ. συν. 2017 σ. 17)

2.3 Ισλαμικό Κράτος και Ηνωμένα Έθνη

Το ISIS άρχισε να γίνεται ευρέως γνωστό σε διεθνές επίπεδο, όταν κατέλαβε σημαντικές πόλεις της Συρίας και του Ιράκ, το 2014. Υπό τη νέα ηγεσία του Αλ Μπαγκντάντι σημειώθηκαν τρομακτικές επιτυχίες σε σύντομο χρονικό διάστημα, καθώς από άσημη ένοπλη οργάνωση εξελίχθηκε στον μεγαλύτερο εφιάλτη του σύγχρονου κόσμου. Η έντονη εξτρεμιστική πολιτική κατά των κατοίκων των περιοχών που εκτεινόταν η επιρροή του, η προσέλευση εκατοντάδων χιλιάδων ξένων μαχητών στις τάξεις του και οι βίαιες επιθέσεις εντός της εδαφικής επικράτειας διάφορων χωρών τη Δύσης είναι μερικοί από τους λόγους που το ανάγουν ως τη μεγαλύτερη παγκόσμια απειλή στις μέρες μας.

Ταχύτατη ήταν, επίσης, και η αντίδραση του ΟΗΕ, ο οποίος στο ψήφισμα 2170 (S/RES/2170 (2014) έσπευσε να αναγνωρίσει το ISIS ως κατεξοχήν τρομοκρατική οργάνωση που έχαιρε άμεσης αντιμετώπισης. Συγκεκριμένα, με αυτή την απόφαση καταδίκασε τις τρομοκρατικές πράξεις του οργανισμού (¶1) και απαίτησε τον άμεσο αφοπλισμό και τη διάλυση του (¶4). Ακόμα, επέκτεινε το καθεστώς κυρώσεων της Al Qaeda, περιλαμβάνοντας το στους καταλόγους της (¶18-19). Παρότρυνε, επίσης τα κράτη-μέλη να λάβουν μέτρα κατά των ξένων μαχητών, που πραγματοποιούν μετακινήσεις από και προς το Ισλαμικό Κράτος (¶8). Ωστόσο, δεν εξουσιοδότησε τα συμβαλλόμενα μέρη στη χρήση ένοπλης βίας, με την ανάληψη στρατιωτικής δράσης κατά της οργάνωσης, καθώς αρκέστηκε ειρηνικούς τρόπους επίλυσης της απειλής. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και η επόμενη απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Με το ψήφισμα 2199 (S/RES/2199 (2015) απαγορεύθηκε στα κράτη-μέλη του οργανισμού οποιαδήποτε οικονομική και εμπορική συναλλαγή, πάσης φύσεως, με την εξτρεμιστική οργάνωση (Αντωνόπουλος 2018, σ. 85).

Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών προχώρησε, επίσης, σε διεξοδικές συζητήσεις⁴⁰ μεταξύ των κρατών-μελών αλλά και άλλων λοιπών οργανισμών, σχετικά με τη δράση του ISIS. Με λίγα λόγια, προσπάθησε να εξεύρει λύσεις και τρόπους αντιμετώπισης του. Κατέληξαν,

⁴⁰ (S/PV./7527) Βλέπε στο https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_pv_7527.pdf (Τελευταία πρόσβαση στις 29/8/2019)

λοιπόν, από κοινού στο συμπέρασμα ότι γενεσιουργός αιτία της ανάδειξης του Ισλαμικού Κράτους ήταν οι εμφύλιες συρράξεις των κρατών της περιοχής. Ακολουθώντας, λοιπόν, τη γραμμή των δυο προηγούμενων ψηφισμάτων, αποφάσισαν ότι η λύση στο πρόβλημα του εμφυλίου θα επέλθει μόνο με πολιτικά μέσα, αφήνοντας στην άκρη το ενδεχόμενο στρατιωτικής εμπλοκής. Συμφώνησαν, επίσης, ότι η εξάλειψη χρόνιων παθογενειών που σχετίζονται με την ανθρωπιστική κρίση, όπως η ακραία φτώχεια, ο κοινωνικός αποκλεισμός και οι εξωτερικές επεμβάσεις στην περιοχή, θα λειτουργούσαν καταλυτικά ειρηνική εκτόνωση του προβλήματος (Αντωνόπουλος 2018, σ. 86-88).

Όμως, τα δραματικά γεγονότα που ακολούθησαν των τρομοκρατικών χτυπημάτων στο Παρίσι, στις 13 Νοεμβρίου του 2015, άφησαν ανεξίτηλο το σημάδι τους, καθώς ξύπνησαν αναμνήσεις από τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Η απάντηση του Συμβουλίου Ασφαλείας ήταν άμεση με το ψήφισμα 2249 (S/ RES / 2249 (2015)), όπου χαρακτηρίζεται από σκληρή γλώσσα. Πιο συγκεκριμένα, ανήγαγε το ISIS ως «άνευ προηγούμενου απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια» (S / RES / 2249 (2015), σ.1) και κάλεσε τα κράτη-μέλη να το καταπολεμήσουν με οποιονδήποτε τρόπο. Με αφετηρία αυτή τη θέση εύκολα γίνεται αντιληπτό ότι τα ΗΕ, με το υπάρχων ψήφισμα, προχωρούν στην ενεργοποίηση του Κεφαλαίου VII του Χάρτη, παρόλο που δεν υπάρχει σαφής αναφορά σε αυτό. Μολαταύτα, δεν «εξουσιοδοτεί» τα κράτη να κάνουν χρήση βίας κατά του ISIS, αλλά τα «καλεί» να αξιοποιήσουν όλες τις σχετικές διατάξεις του ανθρωπιστικού, του προσφυγικού, του δημόσιου διεθνούς και του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για να εντείνουν και για να συντονίσουν τις προσπάθειες τους. Παρέχει, ωστόσο, πολιτική κάλυψη και νομιμοποίηση μόνο στις ήδη υπάρχουσες στρατιωτικές επιχειρήσεις των κρατών, δίχως να τους δίνει το δικαίωμα για επέκτασή τους (Δίπλα, και συν. 2018, σ. 71).

Συμπεράσματα

Η τρομοκρατία απ' όπου και να πηγάζει κατά βάση φέρνει έντονα το στοιχείο της εγκληματικής βίας, με θύματα πάντα αθώους. Μέσα από μια ιστορική αναδρομή της ανθρώπινης εξέλιξης παρατηρείται ότι τα αποτελέσματα της τρομοκρατίας, ανεξαρτήτως τις όποιες μορφές που μπορούσε να προσλάβει στο πέρασμα των αιώνων, είχαν πάντα τις ίδιες συνέπειες για τους αποδέχτες της. Η εξέλιξη της τεχνολογίας κατά τον 20^ο αιώνα συνέβαλε ραγδαία και στην εξέλιξη του φαινομένου. Κομβικό σημείο αποτέλεσε η Ισλαμική Επανάσταση του 1979 όπου μέσα από πολλές τρομοκρατικές επιθέσεις σε διάφορα κράτη του κόσμου διεθνοποίησε το φαινόμενο της τρομοκρατίας, ανέδειξε τον θρησκευτικό φονταμενταλισμό του Ισλάμ, καθώς και το βίαιο πρόσωπο του. Ο σύγχρονος κόσμος μπροστά στη νέα απειλή προσπάθησε μέσα από διεθνής συνθήκες να αντιμετωπίσει το νέο φαινόμενο της βίας. Στις μέρες μας, μια νέα τρομοκρατική οργάνωση, το ISIS, έγινε ευρέως γνωστό μέσα από πρακτικές και μεθόδους που μέχρι πρόσφατα δεν είχε γνωρίσει ποτέ η ανθρωπότητα. Η δράση του δεν περιορίστηκε σε στενά κρατικά πλαίσια, αλλά λειτούργησε ως ένας κατακτητικός στρατός μαχητών, που πλέον δεν κρύβονταν πίσω από τις επαίσχυντες πράξεις του. Με τη δύναμη των όπλων κατέλαβε πόλεις και εδάφη της Συρίας και του Ιράκ. Ακόμα, η έντονη χρήση εξτρεμιστικών πολιτικών του έδωσαν τη δυνατότητα να επιβάλει τη κυριαρχία του στις κατεχόμενες περιοχές. Η μισαλλοδοξία και το έντονο θρησκευτικό συναίσθημα της οργάνωσης το ανήγαγαν σε μια άνευ προηγουμένου απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια του σύγχρονου κόσμου. Οι συνέπειες αυτής της απειλής άλλαξαν σύνορα, οδήγησαν ανθρώπους στην εγκατάλειψη των πατρίδων τους, φόβισαν τις σύγχρονες κοινωνίες. Ωστόσο πλέον, παρά τη πτώση του ISIS, ο κίνδυνος παραμένει αισθητός λόγω των ακραίων εξτρεμιστικών διδαχών που άφησε ως παρακαταθήκη στα απομεινάρια-παρακλάδια του. Συνεπώς, είναι φανερό ότι ο τρόπος αντιμετώπισης του νέου φαινομένου δεν στάθηκε αρκετός για να το αναχαιτίσει και να το εξαλείψει ολοσχερώς. Ίσως για πρώτη φορά στη σύγχρονη ιστορία η απειλή της τρομοκρατίας αποδείχτηκε πιο έτοιμη και

πιο δυνατή από το σύγχρονο οργανωμένο τρόπο ζωής.

Βιβλιογραφικές πηγές και παραπομπές

Βιβλιογραφία

- **Αντωνόπουλος, Κ.**, 2018. Το φαινόμενο ISIS (Οργάνωση του Ισλαμικού Κράτους): Νέα πρόκληση για τα Ηνωμένα Έθνη. Στο: Χ. Δίπλα & Α. Ζερβάκη, επιμ. *Τα Ηνωμένα Έθνη και οι νέες προκλήσεις στο διεθνές στερέωμα*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα Α.Ε., pp. 81-91.
- **Δασκαλοπούλου-Λιβαδά, Φ.**, 1998. *Τρομοκρατία: Νεότερες εξελίξεις στο διεθνές δίκαιο*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- **Δίπλα, Χ. & Δούση, Ε.**, 2007. *Εξήντα χρόνια από την ίδρυση των Ηνωμένων Εθνών*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
- **Καραφωτιάς, Π.**, 2010. *Το σύγχρονο ανθρωπορυχείο*. Αθήνα: Γκοβόστη.
- **Λοβέρδος, Α.**, 2001. *Η νέα τρομοκρατία: με αφορμή την 11η Σεπτεμβρίου*. Αθήνα: Ίνδικτος.
- **Λυγερός, Σ.**, 2016. *Η Ισλαμική Τρομοκρατία*. Αθήνα: Πατάκης.
- **Μαγκλιβέρας, Κ.**, 2007. Η αδυναμία ολοκλήρωσης της συνολικής σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τη διεθνή τρομοκρατία . Στο: Χ. Δίπλα & Ε. Δούση, επιμ. *Εξήντα χρόνια από την ίδρυση των Ηνωμένων Εθνών*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης, pp. 87-112.
- **Μπαλωμένος, Κ.**, 2017. *Διεθνής τρομοκρατία και στρατηγική επικοινωνία*. Αθήνα: Ποιότητα.
- **Μπόση, Μ.**, 1996. *Ελλάδα Και Τρομοκρατία*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- **Μπόση, Μ.**, 2000. *Περί Του Ορισμού Της Τρομοκρατίας*. Αθήνα: Τραυλός.
- **Μπόση, Μ.**, 2018. *Οι όψεις της διεθνούς ασφάλειας*. Αθήνα: Ποιότητα.
- **Παπαδάτος, Π.**, 1987. *Η Τρομοκρατία*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- **Τελαλιάν, Μ.**, 2018. Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών και οι νέες

προκλήσεις για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Στο: Χ. Δίπλα & Α. Ζερβάκη, επιμ. *Τα Ηνωμένα Έθνη και οι νέες προκλήσεις στο διεθνές στερέωμα*. Αθήνα: Σάκκουλα Α.Ε., pp. 35-80.

- **Τσούλος, Ν.**, 2005. *Τρομοκρατία : εγκληματολογικές και νομοθετικές προσεγγίσεις, απόψεις, εκφάνσεις του φαινομένου, προβληματισμοί*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- **Χειλά, Ε.**, 2013. *Οι διεθνείς συγκρούσεις στον 21ο αιώνα*. Αθήνα: Ποιότητα.
- **Χορτάτος, Κ.**, 2003. *Διεθνής Τρομοκρατία: Παγκόσμιος απειλή εναντίον της ειρήνης και της ασφάλειας της ανθρωπότητας*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- **Abeyratne, R.**, 2011. The Beijing Convention of 2010 on the suppression of unlawful acts relating to International civil aviation-an interpretative study. *Journal of Transportation Security*, pp. 131-143
- **al-Tamimi, A.**, 2015. The Evolution in Islamic State Administration: The Documentary Evidence. *Perspectives on Terrorism*, No. 4 Vol. 9, pp. 117-129.
- **Baylis, J., Smith, S. & Owens, P.**, 2013. *Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ*. 5η Έκδοση επιμ. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- **Cassese, A.**, 2012. *Διεθνές Δίκαιο*. Αθήνα: Gutenberg.
- **Celso, A.**, 2018. *The Islamic State*. London: Lexington Books.
- **Cockburn, P.**, 2014. *Η επιστροφή των Τζιχαντιστών: Το Ισλαμικό Κράτος και η νέα εξέγερση των Σουνιτών*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- **Dahlan, M.**, 2018. *The Hijaz: The First Islamic State*. New York: Oxford University Press.
- **FIDH**, 2017. *The United Nations Counter-Terrorism Complex*, New York: International Federation for Human Rights.
- **Jones, S. και συν.**, 2017. *Rolling Back the Islamic State*. Santa Monica: RAND.
- **McClean, D. και συν.**, 2002. *Implementation Kits for the International Counter-Terrorism Conventions*, London: Commonwealth Secretariat.
- **Napoleoni, L.**, 2014. *Ο ισλαμικός φοίνικας*. Αθήνα: Πατάκης

- **Neumann, P.**, 2016. *Οι νέοι Τζιχαντιστές*. Αθήνα: Διάμετρος.
- **O'Donnell, D.**, 2006. International treaties against terrorism and the use of terrorism during armed conflict and by armed forces. *International Review of the Red Cross*, pp. 853 - 880.
- **OSCE**, 2018. *Status of the Universal Anti-Terrorism Conventions and Protocols as well as other International and Regional Legal Instruments related to Terrorism and Co-operation in Criminal Matters in the OSCE Area*, s.l.: Vienna.
- **Schweitzer, Y. & Shay, S.**, 2003. *The Globalization of Terror: The Challenge of Al-Qaida and the Response of the International Community*. New Brunswick - London: Transaction Publishers.
- **von Schorlemer, S.**, 2003. Human Rights: Substantive and Institutional Implications of the War Against Terrorism. *European Journal of International Law*, Vol. 14, Issue 2, pp. 265-282.

Ψηφίσματα

A / RES / 51 / 210 (1997)
 S / RES / 1267 (1999)
 S / RES / 1333 (2000)
 S / RES / 1373 (2001)
 S / RES / 1390 (2002)
 S / RES / 1455 (2003)
 S / RES / 1456 (2003)
 S / RES / 1526 (2004)
 S / RES / 1535 (2004)
 S / RES / 1540 (2004)
 S / RES / 1566 (2004)
 S / RES / 1624 (2005)
 A / RES / 60 / 288 (2006)
 A / RES / 66/10 (2011)
 S / RES / 1977 (2011)
 S / RES / 1988 (2011)

S / RES / 1989 (2011)
S / RES / 2178 (2014)
S / RES / 2199 (2015)
S / RES / 2249 (2015)
S / RES / 2253 (2015)
A / RES / 71 / 291 (2017)

Χρήσιμες Ιστοσελίδες

Επίσημη σελίδα των ΗΕ (<https://www.un.org/en/>)

Γραφείο Αντιτρομοκρατία (<https://www.un.org/en/counterterrorism/>)

Διεθνείς Συμβάσεις κατά της τρομοκρατίας
(<https://www.un.org/en/counterterrorism/legal-instruments.shtml>)

Παγκόσμια Αντιτρομοκρατική Στρατηγική
(<https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/un-global-counter-terrorism-strategy>)

Ψηφίσματα ΟΗΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας
(<https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/resolutions>)